

Správa o stave plnenia úloh vyplývajúcich z Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru za obdobie 2. polrok 2017 - 2020

Obsah

Úvod	4
1. Inventarizácia, dokumentácia, archivácia	5
1.1 Úloha - Vybudovať informačný systém pre inventarizáciu, zber a digitalizáciu kultúrnych objektov tradičnej ľudovej kultúry v SR (<i>Centrálna databáza informácií o tradičnej ľudovej kultúre</i>).....	5
1.2 Úloha - Iniciovať a podporovať tvorbu inventarizácie prostredníctvom projektu <i>Digitálny fond tradičnej ľudovej kultúry</i>	7
1.3 Úloha - Dokumentovať a archivovať tradičné remeslá a ľudové umelecké výroby v ich súčasných podobách na území SR (<i>Múzeum ľudovej umeleckej výroby ÚLUV</i>).	7
1.4 Úloha - Udržiavať a rozširovať celoštátnu, verejne dostupnú databázu osôb – výrobcov zaoberajúcich sa výrobou ľudových umeleckých výrobkov alebo pokračujúcich v tradícii ručnej umelecko-remeselnej výroby z prírodných materiálov (<i>Register výrobcov ľudovej umeleckej výroby</i>).....	8
1.5 Úloha - Vykonávať prieskum existujúcich súkromných zbierok tradičnej ľudovej kultúry a vyhodnotiť v nich obsiahnuté údaje.....	9
1.6 Úloha - Zapojiť subjekty územnej samosprávy do procesu inventarizácie a dokumentácie tradičnej ľudovej kultúry.....	10
1.7 Úloha - Na regionálnej a lokálnej úrovni podporovať spoluprácu orgánov územnej samosprávy a odborných pracovísk.	11
2 Reprezentatívne zoznamy nehmotného kultúrneho dedičstva	11
2.1 Úloha - Pokračovať v tvorbe Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska.	11
2.2 Úloha - Pokračovať v tvorbe Reprezentatívneho zoznamu programov, projektov a aktivít, ktoré najlepšie odrážajú zásady a ciele Dohovoru UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva.....	11
2.3 Úloha - Do procesu posudzovania nominácií na zápis do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska a do Reprezentatívneho zoznamu programov, projektov a aktivít, ktoré najlepšie odrážajú zásady a ciele Dohovoru UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva zapájať odbornú verejnosť prostredníctvom Rady na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva a odbornej komisie.	13
3 Vydavateľská činnosť	13
3.1 Úloha - Vydávať podpornú literatúru pre rezort školstva v rámci prierezovej témy <i>Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra</i>	13
3.2 Úloha - Vydávať reprezentačnú a popularizačnú literatúru pre verejnosť.	14
3.3 Úloha - Vydávať multimediálne nosiče o tradičnej ľudovej kultúre.....	19
3.4 Úloha - Vydávať metodické príručky pre oblasť tradičnej ľudovej kultúry.	20
4 Výchova a vzdelávanie	21
4.1 Úloha - Využívať atraktívne a inovatívne formy zvyšovania povedomia detí a mládeže o tradičnej ľudovej kultúre ako súčasti nehmotného kultúrneho dedičstva.	21

4.2	Úloha - Vytvárať priestor na kontakt detí a mládeže s dostupnými podobami tradičnej ľudovej kultúry.....	23
4.3	Úloha - Realizovať neformálne vzdelávanie v oblasti tradičnej ľudovej kultúry.	29
5	Medzinárodná spolupráca.....	33
6	Prezentačná činnosť.....	34
6.1	Úloha - Pri prezentácii výsledkov práce využívať informačné technológie.....	34
6.2	Úloha - Sprístupniť Centrálnu databázu informácií o tradičnej ľudovej kultúre odbornej a laickej verejnosti.	37
6.3	Úloha - Obsahovo dotvárať a ďalej udržiavať prostredníctvom on-line internetové encyklopédie – <i>Tradičný odev a obuv Slovenska, Tradičné remeslá a domáce výroby na Slovensku</i> ako zdroje verejne dostupných informácií pre záujemcov o tradičnú ľudovú kultúru	38
6.4	Úloha - Popularizovať výsledky práce v oblasti inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry ako súčasti nehmotného kultúrneho dedičstva.	38
7	Záver	42

Úvod

Koncepciu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020 (ďalej len „konceptia“) ako kľúčový koncepčný nástroj priamo súvisiaci s implementáciou Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO (ďalej len „dohovor“) schválila vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“) dňa 7. januára 2015 uznesením č. 12.

Konceptia definovala 22 rezortných strategických úloh, ktorých plnenie bolo stanovené priebežne do roku 2020. Z hľadiska zamerania ich možno rozdeliť do 6 hlavných oblastí:

1. Inventarizácia, dokumentácia, archivácia
2. Reprezentatívne zoznamy nehmotného kultúrneho dedičstva
3. Vydavateľská činnosť
4. Výchova a vzdelávanie
5. Medzinárodná spolupráca
6. Prezentačná činnosť.

Úloha B. 2. uznesenia č. 12/2015 zo 7. januára 2015 uložila ministrovi kultúry podať Správu o stave plnenia úloh konceptie za obdobie od jej prijatia v roku 2015 do 30. júna 2017 (správa bola vládou SR vzatá na vedomie dňa 24. júna 2017) a následne k termínu do 31. marca 2021 podať správu za obdobie do konca roku 2020. Koordináciou plnenia úloh konceptie bolo poverené Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru v rámci Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (ďalej len „CTĽK-SĽUK“) - organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „MK SR“), ktoré sa zároveň výraznou mierou podieľalo aj na realizácii kľúčových strategických úloh. V súlade so zriaďovacími listinami a hlavným predmetom činnosti sa na plnení úloh podieľali aj ďalšie organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva, najmä: Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ďalej len „ÚĽUV“), Národné osvetové centrum (ďalej len „NOC“) a Slovenské národné múzeum (ďalej len „SNM“). K starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru (ďalej len „ĽTK“), resp. šíreniu a sprostredkovaníu informácií o nej, v sledovanom období prispela aj Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči (ďalej len „SKN“), Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici (ďalej len „Múzeum SNP“), Slovenská národná knižnica (ďalej len „SNK“) a i. Prezentačnú scénických foriem ĽTK na Slovensku i v zahraničí zabezpečujú rezortné organizácie: SĽUK, Umelecký súbor Lúčnica a Tanečné divadlo Ifjú Szivek (od 1. 1. 2017 v pôsobnosti MK SR).

Financovanie realizácie úloh v sledovanom období bolo realizované prostredníctvom kontraktov MK SR s organizáciami v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, financovaním ich prioritných projektov a financovaním udržateľnosti digitalizačných projektov v rámci Operačného programu informatizácia spoločnosti, Prioritná os 2 Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry (ďalej len „OPIS PO2“). V súvislosti s prijatím zákona č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MK SR v znení zákona č. 79/2013 Z. z. v znení neskorších predpisov je od roku 2016 poskytovanie dotácií na aktivity z oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva (ďalej len „NKD“) zabezpečované verejnoprávnou inštitúciou - Fondom na podporu umenia. Na základe zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov prešla od roku 2018 podpora vecne zameraných projektov z Úradu vlády SR na Fond na podporu kultúry národnostných menšín. V roku 2020 bola v súlade s v tom čase platnou legislatívou poskytnutá podpora aj prostredníctvom dotačného systému MK SR - programu 5. miestna a regionálna kultúra.

Vyhodnotenie úloh

1. Inventarizácia, dokumentácia, archivácia

1.1 Úloha - Vybudovať informačný systém pre inventarizáciu, zber a digitalizáciu kultúrnych objektov tradičnej ľudovej kultúry v SR (Centrálna databáza informácií o tradičnej ľudovej kultúre).

Realizáciu úlohy zabezpečilo CTLK-SĽUK. Z hľadiska obsahu pozostáva *Centrálna databáza informácií o tradičnej ľudovej kultúre* z troch strategických bodov: a) Inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry, b) Tradičná ľudová kultúra Slovenska slovom a obrazom – elektronická encyklopédia, c) Fond tradičnej ľudovej kultúry – webové sídlo na sprístupňovanie regionálnych podôb tradičnej ľudovej kultúry.

a) Inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry znamená súpis artefaktov a javov TLK, ich verifikovateľný súčasný i predchádzajúci výskyt a stav. K realizácii tohto zámeru bola

vytvorená metodika, tzv. predmetová klasifikácia, podľa ktorej sa postupne zhromažďujú potrebné údaje o vybraných kultúrnych javoch a na ich základe sa postupne vytvára prehľadná databáza. Takto sa postupne vytvára informačný systém, ktorý by mal poskytovať údaje zo všetkých regiónov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“). Predmetom záujmu sú prejavy TLK Slovákov a národnostných menšín, ktoré žijú na území SR a ktoré sa v jednotlivých regiónoch, mestských a vidieckych spoločenstvách a spoločenských vrstvách, vyskytujú nerovnomerne. Dochovali sa ako hmotné artefakty a ako nehmotné duchovné statky alebo sociálne javy, ktoré sú nepísanou tradíciou v rodinách a lokálnych alebo širších kultúrnych spoločenstvách. Metodika inventarizácie tvorí základný prostriedok pre výskum, zhromažďovanie, triedenie, spracovanie a katalogizovanie materiálov z oblasti TLK. Výsledkom inventarizácie je sumár objektov a informácií, ktoré pochádzajú najmä z rodinných archívov a čiastočne z archívov právnických osôb, v regiónoch a lokalitách Slovenska. Vzhľadom na neohraničené možnosti získavania informácií projekt nie je časovo obmedzený a plní sa priebežne. Inventarizácia je hlavným prostriedkom dokumentácie a archivácie javov, prejavov a predmetov z oblasti TLK.

b) Elektronická encyklopédia: Tradičná ľudová kultúra Slovenska slovom a obrazom je plne funkčný systém už od júla 2011. Hlavným cieľom elektronickej encyklopédie bolo sprístupnenie vybraného súboru informácií o TLK Slovenska prostredníctvom internetu čo najširšej verejnosti s cieľom prispieť k hlbšiemu poznaniu kultúrneho dedičstva Slovenska. Encyklopédia obsahuje etnologické poznatky, ktoré čo najkomplexnejšie opisujú vybrané javy TLK Slovenska. Do encyklopédie sprístupnenej na stránke www.ludovakultura.sk je zaradených 1793 hesiel. Ako informačná báza je priamo prepojená s výstupmi ostatných projektov. Návštevnosť stránky bola v sledovanom období nasledovná: r. 2017 (6.-12. mesiac) – 69 543 používateľov/205 080 zobrazení, r. 2018 - 67 307 používateľov/185 459 zobrazení, v r. 2019 – 112 070 používateľov/450 949 zobrazení, r. 2020 – 161 531používateľov/674 212 zobrazení.

c) Fond tradičnej ľudovej kultúry je webové sídlo na sprístupňovanie regionálnych podôb TLK. Prináša informácie o kultúrnych a digitálnych objektoch z regiónov a lokalít SR. Obsahuje časť materiálov získaných prostredníctvom projektu Identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry. Materiály pochádzajú z archívov súkromných i právnických osôb získaných vlastným výskumom CTLK-SLÚK a prostredníctvom externých spolupracovníkov. Webové sídlo www.fondtlk.sk je sprístupnené verejnosti od 9. júna 2017. Návštevnosť

stránky: r. 2017 (6.-12. mesiac) - 1420 používateľov/32 564 zobrazení, r. 2018 - 7535 používateľov/122 364 zobrazení, r. 2019 – 11247 používateľov/135 263 zobrazení a v r. 2020 - 27 437/277 199 zobrazení.

Úloha splnená.

1.2 Úloha - Iniciovať a podporovať tvorbu inventarizácie prostredníctvom projektu *Digitálny fond tradičnej ľudovej kultúry*.

Významným spôsobom získavania materiálov pre dokumentáciu a archiváciu, ako aj doplnenie technického zázemia, bolo zaradenie CTLK-SLÚK medzi riešiteľov národných projektov. Projekt s názvom *Digitálny fond tradičnej ľudovej kultúry* bol financovaný prostredníctvom OPIS PO2. Projekt bol realizovaný v roku 2015 a vecne ukončený dňa 30. novembra 2015, pričom už v danom čase naplnil vopred definované ciele a merateľné ukazovatele. V rámci udržateľnosti projektu bol počas vyhodnocovaného obdobia fond priebežne dopĺňaný ďalším obsahom. Sprístupnených verejnosti bolo ďalších 6835 digitálnych objektov (DO): z toho v r. 2017 – 1477 DO, v r. 2018 – 1889 DO, v r. 2019 – 1670 DO a v r. 2020 – 1693 DO. Návštevnosť stránky: r. 2017 (6.-12. mesiac) - 1420 používateľov/32 564 zobrazení, r. 2018 - 7535 používateľov/122 364 zobrazení, r. 2019 – 11247 používateľov/135 263 zobrazení a v r. 2020 - 27 437 používateľov/277 199 zobrazení.

Úloha splnená.

1.3 Úloha - Dokumentovať a archivovať tradičné remeslá a ľudové umelecké výroby v ich súčasných podobách na území SR (*Múzeum ľudovej umeleckej výroby ÚĽUV*).

Múzeum ľudovej umeleckej výroby ÚĽUV (MLUV) realizovalo v rokoch 2017 - 2020 výskumy tradičnej a súčasnej ľudovej umeleckej výroby na Slovensku v zmysle Plánov vedecko-výskumnej činnosti MLUV. Na výskumoch sa podieľali odborní zamestnanci múzea, zamestnanci ďalších úsekov ÚĽUV a externí spolupracovníci. Za dané obdobie bolo spracovaných 34 výskumných úloh (výroba krojovaných bábik, šopornianska figurálna výšivka, výskum rífovej píšťalky, zadymovaná keramika, lubové koše, výroba okovaných kraslíc, výroba žliabkových huslí) a 7 dokumentácií ohrozených alebo zanikajúcich techník prostredníctvom vytvorenia videodokumentu, ktorý zachytáva postup výroby určitej techniky

(postup výroby krojovanej bábiky, postup výroby zápästkov z vlny, postup výroby liatych zvoncov, technika vytkávania – ažúrová technika tkania, sieťovanie).

Súčasťou činnosti MLUV v tomto období bolo aj zabezpečenie odborného uloženia predmetov múzea (veľká výzdoba, čipky, textilné bábiky, kraslice). Akvizičná činnosť odráža jeden zo strategických cieľov, a to systematicky dopĺňať zbierkový fond predmetmi z oblasti výtvarného prejavu ľudu a ľudovej umeleckej výroby. MLUV spravuje tri fondy: zbierkový, dokumentačný a pracovný. Výber predmetov zaradených do akvizície je v súlade so zameraním odbornej a výskumnej činnosti múzea. Zbierky múzea sa dopĺňajú o ponuky krojov a textilných výrobkov, predmety ľudovej umeleckej výroby, o predmety na základe vyhlásených súťaží o súčasnú dizajnérsku tvorbu a pod. Zbierkový fond MLUV je členený na 8 zbierok: textil (ľudový odev, bytový textil), netextil (sklo, prírodné pletivá, kov, drôt), drevo, keramika, Kruhy na vode, vzorkovníky, kolorované kresby, veľká výzdoba. Predmety vo fondoch dokumentujú ľudovoumeleckú výrobu v jej prirodzenom prostredí, ľudovo-umeleckú výrobu pod vplyvom výtvarníkov a najnovšie dizajnérske návrhy vychádzajúce z ľudovej výroby. Predmety zbierkového a pracovného fondu sú evidované v programe ESEZ 4G.

Úloha splnená.

- 1.4 Úloha - Udržiavať a rozširovať celoštátnu, verejne dostupnú databázu osôb – výrobcov zaoberajúcich sa výrobou ľudových umeleckých výrobkov alebo pokračujúcich v tradícii ručnej umelecko-remeselnej výroby z prírodných materiálov (*Register výrobcov ľudovej umeleckej výroby*).

Nositeľom a realizátorom úlohy je ÚĽUV. Register je zverejnený na webovej stránke inštitúcie v rámci sekcie elektronických encyklopédií (úloha 6. 3.). Svojim zameraním informačného zdroja sú encyklopédie časťou projektu MK SR – Register kultúry SR. Poskytujú základné informácie o tradičných remeslách a domáckej výrobe na Slovensku, o výrobcoch a o tradičnom odevu Slovenska v dokumentácii ÚĽUV. Do konca roku 2020 bol aktuálny stav *Registra výrobcov* v počte 2005 výrobcov a aktuálny stav *Registra výrobkov* 6153 výrobkov.

Do Encyklopédie výrobcov bolo v rokoch 2017 - 2020 doplnených celkom 158 profilov nových výrobcov s textami o výrobcoch a fotografiami:

<http://www.uluv.sk/sk/encyklopedie/vyrobcovia/?dir=pid>. Výrobcovia sa prihlásili buď na základe monitoringu alebo individuálne. Taktiež pribudli noví výrobcovia, ktorých výrobky boli prvýkrát schválené Výtvarnou komisiou ÚLUV.

V Encyklopédii výrobkov boli za sledované obdobie doplnené fotografie a popisy nových schválených výrobkov v počte 1131 ks:

<http://www.uluv.sk/sk/encyklopedie/vyroby/?dir=pid>. Ku všetkým novým výrobkom boli pripravené informačné listy s fotografiami, cenami a popismi výrobkov, ktoré boli zaslané všetkým galériám a predajniam ÚLUV a MEUV. Do encyklopédie výrobkov boli systematicky zaradené fotografie a popisy nových schválených výrobkov z posledných výtvarných komisií.

Úloha splnená.

1.5 Úloha - Vykonávať prieskum existujúcich súkromných zbierok tradičnej ľudovej kultúry a vyhodnotiť v nich obsiahnuté údaje.

CTEK-SLÚK vykonalo v rámci činnosti nasledovné výskumy a s tým súvisiacu dokumentáciu: v r. 2018 - dokumentáciu ľudového odevu vo Zvolenskej Slatine, v Malachove, v Bzovíku, dokumentáciu piesňového repertoáru Márie Brdárskej-Janošky z Rejdovej,

v r. 2019 - dokumentáciu ľudového odevu z Cífera, dokumentácia piesňového repertoáru a ľudového odevu z Kojšova, dokumentáciu piesňového repertoáru z Kamenice nad Cirochou, Betlehemskej hry z Topoľovky,

v r. 2020 - dokumentáciu bačovského riadu zo zbierky L. Tatarku a dokumentáciu ľudového odevu zo zbierky S. Talapku.

K plneniu úlohy prispieva aj Tanečné divadlo Ifjú Szivek, ktoré v sledovanom období pracovalo na systematizácii a digitalizácii vlastného archívu záznamov a zbierok tradičnej ľudovej hudby a tanca.

Pamiatkový úrad SR získava a spracúva informácie o ľudovom staviteľstve ako súčasti kultúrneho dedičstva Slovenska, tak ako mu to vyplýva z jeho povinností a rozsahu určenom zákonom č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

K činnosti inštitúcie patrí i systematické získavanie údajov o TLK - ľudovom staviteľstve, ich spracovanie, archivovanie a šírenie.

Divadelný ústav (ďalej len „DÚ“) sa vo svojej vedecko-výskumnej činnosti zameriava na dokumentáciu, výskum a hodnotenie rôznych aspektov profesionálneho scénického umenia na Slovensku. V rámci výskumu súčasného tanca na Slovensku DÚ – konkrétne jeho Centrum výskumu divadla – systematicky reflektuje špecifikum profesionálneho folklórneho tanca, ktorý je postavený na ľudovom tanci. Napríklad inscenácie SLUK-u sú systematicky zapisované do inscenačnej databázy DÚ. DÚ je v aktívnom a úzkom kontakte s odborníkmi, v ktorých starostlivosti sú inscenačné záznamy, informácie, dokumenty a hmotné dedičstvo súborov ľudového tanca. DÚ sa snaží v rámci svojich akvizícií získať dokumenty zohľadňujúce tradičný ľudový tanec aj z pozostalosti súkromných osôb.

Úloha splnená.

1.6 Úloha - Zapojiť subjekty územnej samosprávy do procesu inventarizácie a dokumentácie tradičnej ľudovej kultúry.

SNM spravuje najväčší zbierkový fond v SR, a zároveň aj najrozsiahlejšiu zbierku etnografie, pričom podstatnú časť tvoria zbierkové predmety z oblasti etnografie, dokumentujúce celú šírku prejavov TLK. Najviac týchto predmetov je SNM v Martine, kde zbierku etnografie k 31. 12. 2020 tvorilo celkovo 105 569 ks (101 564 prírastkových čísel) zbierkových predmetov. Zbierka je najrozsiahlejšou zbierkou v SNM a jej súčasťou sú aj zbierkové predmety Múzea kultúry Čechov a Múzea kultúry Rómov na Slovensku. V roku 2018 bol prírastok v zbierkovom fonde (etnografia) 352 kusov, v roku 2019 to bolo 169 kusov zbierkových predmetov a v roku 2020 to bolo 20 ks nových zbierkových predmetov. Celkovo je nárast zbierkových predmetov za sledované obdobie 541 kusov. Prírastky v zbierkovom fonde sa týkajú predovšetkým dopĺňania predmetov v zbierke ľudového odevu a textilu a ľudového umenia. Priebežne sa zbierkový fond rozširuje formou kúpy a formou darov vo všetkých špecializovaných múzeách. V zbierkach etnografie v roku 2020 pribudlo celkovo 307 ks zbierkových predmetov, z toho bolo získaných darom 214 predmetov a kúpou 86 zbierkových predmetov.

Pracovníci CTLK-SLUK za účelom získavania, overovania a dopĺňania popisných informácií k prezentovaným objektom pre Fond TLK intenzívne komunikovali s obecnými úradmi.

Úloha splnená, vyhodnotená je aj ako súčasť predchádzajúcich úloh 1.1. - 1.4.

1.7 Úloha - Na regionálnej a lokálnej úrovni podporovať spoluprácu orgánov územnej samosprávy a odborných pracovníkov.

CTEK-SLÚK spolupracovalo so Stredoslovenským osvetovým strediskom v Banskej Bystrici pri príprave námetu na projekt Digitálny fond TLK Banskobystrického samosprávneho kraja ako aj s Obecným úradom Hrušov, pri vypracovaní projektu Fond tradičnej ľudovej kultúry obce Hrušov.

NOC v rámci vzdelávacích podujatí, metodických školení, workshopov pre vedúcich folklórnych kolektívov či inštruktážnych školení NOC (viac úloha 4) intenzívne spolupracuje s kultúrno-osvetovými inštitúciami s regionálnou a krajskou pôsobnosťou a miestnymi samosprávami v mieste konania jednotlivých podujatí.

Úloha splnená, vyhodnotená je aj ako súčasť predchádzajúcich úloh 1.1. - 1.4. a úlohy 4.

2 Reprezentatívne zoznamy nehmotného kultúrneho dedičstva

2.1 Úloha - Pokračovať v tvorbe Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska.

+

2.2 Úloha - Pokračovať v tvorbe Reprezentatívneho zoznamu programov, projektov a aktivít, ktoré najlepšie odrážajú zásady a ciele Dohovoru UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva¹.

MK SR každoročne vyhlasuje výzvu na predkladanie nominácií na zápis do oboch zoznamov. Tvorba zoznamov sa riadi štatútom, ktorý vydáva MK SR. Proces prípravy nominácií je postavený tak, aby v ňom bol zainteresovaný čo najväčší počet aktérov. Cieľom je, aby návrhy predkladali spoločenstvá, ktoré sú nositeľmi a tvorcami daných javov a prejavov. Uplatňuje sa pritom myšlienka z Dohovoru UNESCO na ochranu NKD (2003) „Tradičnú ľudovú kultúru, ako jednu z foriem kultúrnych prejavov, treba zachovať prostredníctvom tých a pre tie skupiny, ktorých identitu odzrkadľuje.“. V *Reprezentatívnom zozname NKD*

¹ Názov zoznamu bol s účinnosťou od 28. januára 2016 upravený na *Zoznam najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku*.

Slovenska je v súčasnosti zapísaných 26 prvkov. V rámci sledovaného obdobia pribudli v zozname nasledovné prvky:

v r. 2017: Modranská majolika, Fujara trombita, Drotárstvo, Drevené vyrezávané kríže na Podpoľaní, Chov plemena koní Lipican v Topoľčiankach

v r. 2018: Sokoliarstvo, Slovenský posunkový jazyk, Rífová píšťala, Vysokohorské nosičstvo, Podpolianske rozkazovačky,

v r. 2019: Kraslice z Polichna, Gajdica, Ornament z Čataja a Veľkého Grobu.

Reprezentatívny zoznam NKD Slovenska predstavuje základný stupeň tvorby Reprezentatívneho zoznamu NKD ľudstva, ktorého tvorcom a správcom je UNESCO. V celosvetovom zozname má SR k dnešnému dňu zapísaných sedem prvkov. V sledovanom období pribudol na svetovom zozname k prvkom „Fujara – nástroj a jeho hudba“, „Terchovská muzika“, „Gajdošská kultúra“, „Bábkarstvo na Slovensku a v Čechách“ (spoločná nominácia s Českou republikou),

v r. 2017: Horehronský viachlasný spev,

v r. 2018: Blaudruck/Modrotisk/Kékfestés/Modrotlač – technika farbenia látky indigom
(nominácia s Českou republikou, Maďarskom, Nemeckom a Rakúskom),

v r. 2019: Drotárstvo – remeslo a umenie.

V *Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku* sú v súčasnosti zapísané 4 aktivity: k Škole remesiel ÚĽUV pribudla v sledovanom období:

v r. 2017: Dokumentácia a ochrana drotárstva v Považskom múzeu v Žiline,

v r. 2019: Cyklus Tanečný dom združenia Dragúni,

v r. 2020: Večer v Múzeu oravskej dediny.

V roku 2020 bol v súlade s v tom čase platnou legislatívou vytvorený pre podporu prvkov zapísaných v zoznamoch budovaných v súlade s Dohovorom v rámci dotačného systému MK SR - miestna a regionálna kultúra, podprogram 5.4 - Podpora prvkov zapísaných v národných alebo medzinárodných zoznamoch nehmotného kultúrneho dedičstva.

Úloha splnená.

2.3 Úloha - Do procesu posudzovania nominácií na zápis do Reprezentatívneho zoznamu nemotného kultúrneho dedičstva Slovenska a do Reprezentatívneho zoznamu programov, projektov a aktivít, ktoré najlepšie odrážajú zásady a ciele Dohovoru UNESCO na ochranu nemotného kultúrneho dedičstva zapájať odbornú verejnosť prostredníctvom Rady na ochranu nemotného kultúrneho dedičstva a odbornej komisie.

Za účelom posudzovania návrhov nominácií na zápis do *Reprezentatívneho zoznamu NKD Slovenska a do Zoznamu najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku* je v súlade so štatútmi príslušných zoznamov menovaná odborná komisia - dočasný poradný a iniciatívny orgán MK SR. Členov odbornej komisie vymenúva minister kultúry na návrh Rady na ochranu nemotného kultúrneho dedičstva (poradný orgán ministra kultúry) a vecne príslušnej sekcie ministerstva (sekcie kultúrneho dedičstva). Členmi komisie sú odborníci pôsobiaci najmä v oblasti NKD, vedy, kultúry, rozvoja vidieka a ďalší činitelia angažovaní na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Úlohou komisie je okrem posudzovania nominácií aj predkladanie návrhov na zápis do zoznamov na medzinárodnej úrovni (UNESCO). Administratívne a technické podmienky pre činnosť komisie zabezpečuje CTLK-SLÚK, ktoré zároveň plní aj úlohu sekretariátu zoznamov.

Úloha splnená.

3 Vydavateľská činnosť

3.1 Úloha - Vydávať podpornú literatúru pre rezort školstva v rámci prierezovej témy *Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra*.

V rámci podpornej literatúry pre deti ÚĽUV pokračoval vo vydávaní Pracovného zošita pre žiakov I. stupňa ZŠ pod názvom *Huncút*, v ktorom deti hravou formou získavajú informácie o ľudovej tradícii na Slovensku. Príručka dostala odporúčaciu doložku rezortu školstva:

v r. 2017: *Huncút Novohrad*, náklad 500 ks a *Huncút Podunajsko*, náklad 500 ks.

Pre deti starších ročníkov vydal ÚĽUV sériu kníh Rastislava Stoličná: „*Ako sa kedysi....*“, ktoré taktiež dostali odporúčaciu doložku rezortu školstva:

v r. 2017: *Ako sa kedysi hospodárilo*. Náklad 500ks, *Ako sa kedysi stravovalo*. Náklad 500ks,
v r. 2018: *Ako sa kedysi hospodárilo*. Náklad 700 ks, *Ako sa kedysi stravovalo*. Náklad 700 ks,
v r. 2019 - *Ako sa kedysi bývalo*. Náklad 500 ks, *Ako sa kedysi ľudia živili*. Náklad 500 ks,
v r. 2020 - *Ako sa kedysi obliekalo*. Náklad 500 ks, *Ako sa kedysi oslavovalo*. Náklad 500 ks.

CTĽK-SĽUK k už vydaným 9 titulom z oblasti TLK, ktoré mali odporúčaciu doložku rezortu školstva, pripravil v roku 2020 Šlabikár tradičnej ľudovej kultúry 1 – UNESCO - Interaktívny zošit pre deti na podporu vzdelávania a popularizácie TLK.

Hudobné centrum (ďalej len HC) v Edícii podpornej literatúry pre rezort školstva v rámci prierezovej témy Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra, vydal v sledovanom období viacero publikácií, napr. v roku 2020: Štefan Németh-Šamorínsky: *Sedem slovenských ľudových piesní*, Ján Levoslav Bella: *Slovenské národné piesne*, Ladislav Stanček: *Piesne pre hlas a klavír II. Slovenské ľudové piesne*.

Úloha splnená.

3.2 Úloha - Vydávať reprezentačnú a popularizačnú literatúru pre verejnosť.

V rámci vydavateľskej činnosti CTĽK-SĽUK pravidelne vydáva aktualizované reprezentačné brožúry venované všetkým prvkom zapísaným v reprezentatívnych zoznamoch NKD.

ÚĽUV v edícii *Trádiecia* dnes vydáva odbornopopularizačné publikácie o tradičných a súčasných podobách ľudového umenia a remesiel. V sledovanom období vyšli nasledovné publikácie:

v r. 2018 - Arne B. Mann: *Rómski kováči na Slovensku*. Dvojazyčná: slovensko-anglická mutácia a popis k fotografiám a obrázkom, náklad 900 ks,

v r. 2019 - Oľga Danglová: *Ornament a predmet*. Vydané v dvojazyčnej: slovensko-anglickej mutácii s popisom k fotografiám a obrázkom, náklad 1000 ks,

v r. 2020 - Oskár Elschek: *Slovenské ľudové hudobné nástroje – včera a dnes*. Obsahuje anglické resumé, náklad 500 ks.

Špecializované múzeá SNM výsledky výskumov z oblasti ľudovej kultúry publikujú najmä v zborníkoch SNM. SNM v Martine každoročne vydáva zborník Etnografia, určený odbornej verejnosti. V roku 2018 vydalo Zborník SNM CXII – Etnografia 59, v roku 2019 Zborník SNM CXIII – Etnografia 60 a v roku 2020 Zborník SNM CXIV – Etnografia 61. Príspevky v jednotlivých ročníkoch zborníka sú zamerané predovšetkým na odborné spracovanie etnografických zbierok (ľudová plastika, ľudový odev, ľudový textil, remeslá, ľudová architektúra a bývanie a i.).

SNM-Múzeum kultúry karpatských Nemcov vydalo v roku 2020 monografie s tematikou tradičnej ľudovej kultúry a to Karpatskí Nemci –Die Karpatendeutschen - The Carpathian Germans, autor Ondrej Pöss, monografiu Tradičný odev karpatských Nemcov, autori Ondrej Pöss, Rastislav Fil'o, ako aj publikáciu Karpatskí Nemci.

SNM-Múzeum ukrajinskej kultúry v roku 2017 vydalo monografiu Nadeždy Varcholovej dvojjazyčnú slovensko-ukrajinskú monografiu – Ľudová démonológia Ukrajincov Slovenska. Syntetizujúca štúdia autorkinho vlastného terénneho výskumu v rokoch 1975 – 2005 významne obohatila oblasť ľudovej démonológie ako jedného z prejavov tradičnej ľudovej kultúry. V roku 2019 po dlhoročnom folklórno-etnografickom výskum vyšla v Inštitúte umenia folkloristiky a etnológie M. T. Ryl'skoho v Kyjeve monografia Výročné a rodinné obrady Ukrajincov Slovenska J. Varchola. V roku 2019 vyšla odborná-populárna publikácia Stratené drevené cerkvi severovýchodného Slovenska autorov Mychajlo Syrochman – Jaroslav Džoganík.

SNM – Múzeum rusínskej kultúry v spolupráci s Ivanom Čižmárom vydalo knižnú publikáciu: *Ľudové piesne, muzika a tanec Rusínov východného Slovenska* – studnica tradičnej rusínskej ľudovej kultúry dokumentujúca život Rusínov Spiša. V spolupráci s Rusínskou obrodou na Slovensku a redakciou NN Info Rusyn bola realizovaná prezentácia rusínskej publikácie Mikuláš Koneval: *Pastusi a gazdivstvo, rusyňský obýčaji zo Spiša*.

V sledovanom období SNM v Martine (Múzeum slovenskej dediny) realizovalo dva cezhraničné projekty (1. Interreg V-A Poľsko – Slovensko, vedúci partner: Orawski Park Etnograficzny v Zubrzyci Górnej, hlavný cezhraničný partner: SNM v Martine, názov projektu: Pri ceste na dedine – v rytme prác dávnych priemyselných závodov a remeselných dielní; 2. Interreg V-A SK – CZ, vedúci partner: SNM v Martine, hlavný cezhraničný partner: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, názov projektu: Kultúrne dedičstvo Javorníkov a Beskýd), zamerané na spoluprácu s cezhraničnými partnermi predovšetkým v oblasti údržby a ochrany objektov ľudovej architektúry v múzeách v prírode, vzdelávania v tejto oblasti a oblasti tradičných stavebných remesiel. K vzdelávacím programom, ktoré boli

súčasťou týchto projektov, vydalo múzeum tri špeciálne propagačné materiály – skladačky, určené širokej verejnosti: Cesta tradičnými oravskými remeslami a výrobami (2018), Stavebné remeslá našich predkov (2019), Tradičná stavebná kultúra Javorníkov a Beskyd (2019).

SNK v roku 2018 vydala publikáciu Slovenské ľudové Betlehemske hry. Kniha sprístupňuje zápisy uverejnené najmä v starších vydaniach periodík od polovice 19. storočia do polovice 20. storočia, ako aj v rukopisoch uložených v Literárnom archíve SNK. V časopise Knižnica bol v roku 2019 publikovaný článok Odievanie v Martine v polovici 18. storočia, kde je na príklade archívnych dokumentov, fotografií a portrétov osôb z neskoršieho obdobia, najmä druhej polovice 19. storočia prezentované, ako vyzeral odev našich predkov a aké pravidlá odievania platili v minulosti. Taktiež súčasťou zborníka Hudobný archív sú hudobno-etnografické štúdie, v posledných dvoch ročníkoch boli uverejnené Slovenské ľudové piesne z Trenčianskej stolice v zápisoch Karola Plicku a Piesne Turca v zbierkach ľudových piesní Literárneho archívu SNK.

SKN ako celoštátna špeciálna knižnica v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva poskytuje knižnično-informačné služby nevidiacim, slabozrakým a inak zdravotne postihnutým v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich kultúrne, informačné, vedecko-výskumné a vzdelávacie potreby. Súbežne je aj vydavateľstvom periodických a neperiodických publikácií a dokumentov v Braillovom písme, vo zvukovom zázname, vo zväčšenom type písma, v reliéfnej grafike a v elektronickej forme. V redakcii časopisov pre nevidiacich a slabozrakých v SKN od začiatku rezonujú v jednotlivých periodikách aj témy TLK, a to v mnohých podobách. Sú obsahom braillovských i zvukových časopisov, tiež časopisov vo zväčšenej čiernotlači. V priebehu posledných 4 rokov sa táto tematika objavovala najmä v časopisoch Nový život, Prameň, Vierka, ale aj v časopisoch pre vidiacu verejnosť - Život a Slovenka, ktoré predstavujú verziu výberov článkov z jednotlivých čísel týchto týždenníkov v priebehu mesiaca. Články boli zamerané na ľudovú kultúru či už v zmysle remeselnej výroby, šírenia povedomia o ľudových tradíciách a zvykoch, približujúc tradičné slovenské receptúry aj podujatia zamerané na šírenie kultúrneho dedičstva. Kmeňový časopis pre zrakovo hendikepovaných Nový život, ktorý vychádza v braille aj vo zvuku, prostredníctvom reportáží propagoval zručnosť a kreativitu nevidiacich umelcov. Článok Veľkonočné prechádzky v múzeu predstavil zrakovo hendikepovaným Slovenské poľnohospodárske múzeum v Nitre v predveľkonočnom období – výstavu kraslíc zo zbierok

múzea, tradičnú veľkonočnú výzdobu, prestretý veľkonočný stôl a zvyky a tradície Veľkej noci. V časopisoch uverejňujú pravidelne aj aktivity a podujatia jednotlivých základných organizácií Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska – aktivity súvisiace s objavovaním ľudových remesiel a kultúrnych hodnôt. Pisatelia/prispievatelia i redaktori sa venovali téme v článkoch Tancuj, tancuj, vykrúcaj, Chcete si ohmatať ľudové hudobné nástroje?, Zaži remeselnú realitu, Galérie Ústredia ľudovej umeleckej výroby – článok s podtitulom Majstri hudobných nástrojov o výstave k 75. výročiu založenia ÚĽUVu. Výstava ponúkla nevidiacim a slabozrakým 3D modely vybraných exponátov. Písaná aj zvuková reportáž Tkáčky a tkáči priblížila jedinečnú tkáčsku zručnosť prvých nevidiacich tkáčok na Slovensku, ktoré pochádzajú práve z Levoče. V ženskom časopise Vierka boli uverejnené tradičné recepty i články, napr.: Tradície Veľkej noci, Šibačka, oblievačka... kde si sa tu vzala?, Tehotenstvo našich predkov: Ženy mala chrániť mágia, ale aj originálne slovenské receptúry mliečnych slovenských výrobkov v rozhovore so Slávkou Apoleníkovou: Aj metrologička sa udomácní na salaši. Zvukový časopis Prameň priniesol zaujímavé články o ľudových umelcoch aj jedinečnosti slovenského ľudového umenia – Vyznania Štefana Nosáľa, Zem spieva je hitom až dnes, Čipku a ornament zapísali do zoznamu kultúrneho dedičstva, Ohrozené remeslo, Má srdce z drôtu, Hriňovčan žije tradične a bežne si oblieka kroj, Maškary chránili pred upírmí, Melódia slovenskej čipky, Drotári patria do sveta, Prvá dáma rusínskych piesní, Bača Červen z Bielej nemá čas dovolenkovat', Prečo je práve na východe toľko drevených kostolov? Pri výbere zo spomínaných časopisov Slovenka a Život sa zamerali aj na rozhovory s ľudovými rezbármi, remeselníkmi, folkloristami či inými výrobcami, umelcami a šíriteľmi ľudovej kultúry.

Okrem toho, že redakcia pravidelne monitoruje aj zrakovo hendikepovaných umelcov, s ktorými prináša rozhovory vo svojich periodikách, sporadicky pripravuje aj besedy či výstavy umelcov zamerané na ich remeselnú zručnosť napriek absencii zraku. Redakcia priniesla reportáž a nadviazala kontakt aj s Jurajom Šeríkom z Čadce, umeleckým drotárom, nositeľom titulu Majster ľudovej umeleckej výroby. SKN v rámci rezortnej spolupráce v záujme sprístupňovania kultúry aj pre osoby so zdravotným postihnutím v roku 2020 vytlačila pre ÚĽUV sprievodcu výstavou Majstri hudobných nástrojov v Braillovom písme.

Publikačná činnosť NOC v oblasti TLK, folklóru a folklorizmu sa realizuje prostredníctvom príspevkov na webových stránkach a odborných príspevkov na konferenciách. V spolupráci s inými inštitúciami organizuje viaceré odborné-metodické podujatia, semináre, konferencie či letné školy. Výstupom jednotlivých aktivít sú aj printové, resp. elektronické zborníky. V 1. polroku 2019 prestal vychádzať časopis Národná osвета a nahradila ho modernejšia webová

stránka www.mojeumenie.sk, ktorá bola spustená v máji 2019. V prvom polroku 2020 slúžila najmä na zverejňovanie článkov, pretože počas pandémie boli zrušené všetky verejné podujatia.

Prostredníctvom domén slovakiana.sk, nocka.sk, mojeumenie.sk a festivalvychodna.sk, ako aj prostredníctvom sociálnych sietí, boli zverejnené autorské príspevky odborných pracovníkov, napr.: Folklórny festival Východná 2019. Umením vzdelávame o kultúrnom dedičstve. (4 diely), Dlhodobá koncepcia a prvé členstvo v CIOFF, články o histórii Folklórneho festivalu Východná: Zo slávností piesní a tancov sa stal folklórny festival (autori: K. Babčáková a M. Noga), To najlepšie, čo doma máme, Terénny výskum a dokumentácia ľudového tanca na Slovensku, Advent v našej tradičnej kultúre, Svetozár Stračina by tento mesiac oslávil osemdesiatku, Za Ondrejom Demom, Na počiatku bola Strážnica. (autorka: K. Babčáková), Spolupráca odbornej verejnosti a mladých umelcov, Čo viem, to vás chcem naučiť. (autor: M. Noga).

V roku 2020 ukončil DÚ niekoľkoročný vedecko-výskumný projekt kolektívu renomovaných slovenských teoretikov a historikov v oblasti divadla, ktorého výstupom je dvojzväzková publikácia Dejiny slovenského divadla Divadelného ústavu. Druhý zväzok Dejiny slovenského divadla II. (1948 – 2000) DÚ vydal pri príležitosti Roku slovenského divadla. Projekt a následne publikácia systematicky a ucelene mapuje vývin slovenského profesionálneho divadelného umenia od prelomového roku 1948 až do roku 2000. Výskum Divadelného ústavu a publikácia sa vo svojich podkapitolách zvlášť venuje ľudovému tancu – konkrétne umeleckej činnosti Slovenského ľudového umeleckého kolektívu, Lúčnici a Poddukelskému ukrajinskému ľudovému súboru. Autor koncepcie a odborný garant: prof. PhDr. Vladimír Štefko, CSc.

HC v Edícii reprezentačnej a popularizačnej literatúry pre verejnosť vydal publikácie:

Janko Blaho: Záhorácke piesničky. 2018 - súborné vydanie sústreďuje v abecednom poradí piesne všetkých 6 spevníkov (vrátane reedície 1. spevníka) s editorským komentárom a doplnenými registrami. Publikácia je spoločným vydaním Hudobného centra a Záhoráckeho múzea Skalica.

Miriám Gažová: Darina Laščiaková, 2018 - v životopisnej publikácii autorka predstavuje Darinu Laščiakovú (nar. 1931), legendárnu interpretku slovenských ľudových piesní,

etnografku a rozhlasovú redaktorku. Súčasťou publikácie je CD príloha s nahrávkami diel Jána Cikkera a Ilju Zeljenku v podaní Dariny Laščiakovej z archívu RTVS a vydavateľstva OPUS. Knihu dopĺňajú fotografie z rodinného archívu, zoznamy relácií, piesní a vydaných nosičov.

Editori: Alica Elscheková, Oskár Elschek dielo Béla Batrtók: Slovenské ľudové piesne. I., II. A III. Zväzok, 2020 - súborné vydanie Slovenských ľudových piesní Bélu Bartóka v štyroch zväzkoch má ambíciu ukončiť takmer storočný proces prípravy, edície a kompletného publikovania jednej z najväčších individuálnych zbierok slovenských ľudových piesní v histórii, ktorú vytvoril etnomuzikológ a skladateľ Béla Bartók. Prvý, druhý a tretí zväzok vyšli postupne v rokoch 1959, 1970 a 2007 pod redakčným vedením Alice a Oskára Elschekovcov, ktorí majú rozpracovaný (Bartókom zamýšľaný) záverečný štvrtý zväzok. Prvé tri zväzky obsahujú všetky zápisy ľudových melódií tejto monumentálnej zbierky, pripravovaný štvrtý zväzok bude obsahovať rôzne doplnkové materiály. Projekt bol realizovaný v spolupráci s VEDA, vydavateľstvom Slovenskej akadémie vied, Spoločenstvom pre tradičnú hudbu Pro Musica a SNK.

Témy ľudovej kultúry na Slovensku, s odborným prístupom zachytáva aj špecializovaný mesačník Hudobný život, ktorý vydáva HC.

Úloha splnená.

3.3 Úloha - Vydávať multimediálne nosiče o tradičnej ľudovej kultúre.

NOC v predmetnom období tvorilo, aktualizovalo a dopĺňalo heslá k sprístupneniu pripravovanej Encyklopédie scénického folklorizmu, v rámci ktorej sa nachádzajú teoretické heslá z oblasti histórie, teórie a metodológie etnológie (etnochoreológie, etnomuzikológie) a folkloristiky, ako aj heslá o osobnostiach, inštitúciách, podujatiach z oblasti folklórneho hnutia. V roku 2020 sa v rámci Encyklopédie scénického folklorizmu pracovalo na editácii a aktualizácii, korektúrach a sprístupňovaní hesiel v rámci 2 lexikálnych skupín (folklórne súbory a osobnosti). V týchto skupinách bolo sprístupnených 147 hesiel na novovytváranom webe, ktorý ešte prechádza úpravami a následne bude sprístupnený širokej verejnosti.

Súčasťou dokumentácie sú krátke dokumenty a reportážne videá súťažných a prezentačných podujatí, ale aj záznamy konkrétnych súťažných výstupov a autorských festivalových programov, ktorých súčasťou sú prezentácie tradičných hudobných, tanečných, obradových

a zvykoslovných prejavov z rôznych regiónov Slovenska v interpretácii jednotlivcov i kolektívov.

ÚĽUV v roku 2020 vydalo a na svojej web stránke sprístupnilo knihu „Majstri nového milénia“ od Tomáša Mikolaja.

SEUK v roku 2020 vydal CD štylizovanej hudby inšpirovanej ľudovou hudbou k rovnomennému tanečnému program GENESIS.

Tanečné divadlo Ifjú Szivek vydalo v roku 2020 hudobnú platňu s názvom *Giuoco Piano* na ktorej okrem tradičnej ľudovej hudby znejú vlastné skladby členov hudobnej zložky inšpirované tradičnou ľudovou hudbou.

SKN vydalo reliéfne kalendáre pre nevidiacich, ktorými sa podieľajú na propagácii a šírení kultúrnych hodnôt, napr. kalendár s témou zvonov – Zvony, zvonky, zvonice, ktorý vyšiel so zvukovým CD nosičom špeciálne pre potreby nevidiacich.

Úloha splnená.

3.4 Úloha - Vydávať metodické príručky pre oblasť tradičnej ľudovej kultúry.

ÚĽUV v edícii Škola tradičnej výroby a remesiel formou brožúr vydal návody na osvojenie základov tradičných výrobných techník, konkrétne:

v r. 2017 - Simona Kožuchová: *Uši si svoj kraj - mužský*. Náklad: 500 ks, Simona Kožuchová: *Uši si svoj kraj - ženský*. Náklad: 500 ks,

v r. 2018 - Silvia Geringová: *Vlnené tkané kapsy*. Náklad: 700 ks,

v r. 2019 - Ľubica Noemi Kováčiková: *Ručné spracovanie vlny*. Náklad: 1000 ks,

v r. 2020 – Petra Jarošová, Nora Čechmánková: *Krpce*. náklad 500 ks – vydané v edícii Pramene.

CTĽK vydalo v r. 2017 zborník príspevkov zo sympózia: Uchovávanie a sprístupňovanie ĽTK v súčasnosti.

Vydavateľstvo Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej len „RTVS“) - Média RTVS zabezpečuje vydávanie nosičov audiovizuálnych diel a zvukových nahrávok z archívu RTVS, vychádzajúcich z aktuálnej programovej štruktúry RTVS v nadväznosti na archívne

programy RTVS. Táto činnosť zahŕňa kompletnú agendu ohľadom návrhu samotných produktov, ich výroby, skladovania, propagácie, finálneho predaja prostredníctvom internetového obchodu eshop.rtvsk.sk a následnou distribúciou.

Vydávanie zvukových nahrávok na nosičoch zahŕňa aj oblasť ľudovej tvorby.

Kompletný zoznam nosičov na predaj je v ponuke na stránke internetového obchodu <https://eshop.rtvsk.sk/kategoria-produktu/cd/ludova-a-dychova-hudba/>

Úloha splnená.

4 Výchova a vzdelávanie

4.1 Úloha - Využívať atraktívne a inovatívne formy zvyšovania povedomia detí a mládeže o tradičnej ľudovej kultúre ako súčasť nehmotného kultúrneho dedičstva.

V oblasti výchovy a vzdelávania najrozsiahlejšie informácie a definície o TLK prinášajú encyklopédie CTŁK-SŁUK a ŰŁUV. Webové sídlo www.fondtlk.sk je prehľadom javov a prvkov TLK v jej regionálnych a lokálnych podobách (súvisí s úlohou č. 1 a č. 6.) Umelecké teleso SŁUK pravidelne vystupuje so scénickými programami, ktoré pripravil so zámerom výchovy a vzdelávania detí a mládeže. Ide o starší projekt Gašparko, ktorý je postavený na princípe tradičného bábkového divadla, titul: Zvuky nie sú muky – program pre najmenších divákov, ktorý ich zoznamuje s tradičnými hudobnými nástrojmi ako aj nový program Genezis – ktorý modernými vyjadrovacími prostriedkami približuje príbeh o stvorení sveta. Programy okrem detí a mládeže oslovujú širokú verejnosť. Oblúbeným a navštevovaným podujatím je tradičné podujatie Deň detí v SŁUKu s bohatým umeleckým aj interaktívnym programom pre detského návštevníka (workshopy, súťaže, vystúpenia, koncerty, výstavy, prednášky, gastronómia). Od roku 2019 SŁUK realizuje aj Medzinárodný festival tradičného bábkového divadla – Bábkv v parku.

ŰŁUV prostredníctvom Školy remesiel (Regionálne centrá remesiel) využíva rôzne formy zvyšovania povedomia detí a mládeže o TLK ako súčasť NKD. Realizácia zvyšovania povedomia pre cieľovú skupinu detí a mládeže využíva nástroje prispôsobené ich veku a zoskupeniu cieľovej skupiny. Pre širokú verejnosť realizuje vzdelávacie aktivity formou kurzov, pre deti a mládež obsahovo zamerané na konkrétne výrobné tradičné remeselné

techniky ako aj na súborný prehľad techník s cieľom oboznámenia sa s každým druhom remesla. Zároveň pre školské a mimoškolské zariadenia organizuje tvorivé dielne, exkurzie a prednášky. Všetky uvedené aktivity sú zamerané na priblíženie a čiastočné uchopenie histórie remesla, získanie manuálnych zručností, podporu kreatívneho myslenia a podporu výtvarnej kreativity, získanie skúseností práce s prírodným materiálom, obohatenie povedomia a slovnej zásoby.

Pre pedagógov realizuje odborné metodické semináre zamerané na výchovu tradičnej umeleckej výroby a kultúry, výtvarnej výchovy, estetickej výchovy, pracovné vyučovanie, históriu a pod. so zreteľom na žiakov a študentov. Výstupom týchto činností je aj prepojenie činností zameraných na vytváranie priestoru na kontakt detí a mládeže s dostupnými podobami tradičnej ľudovej kultúry motiváciou v školskom prostredí. Každoročne sa v priestoroch Školy remesiel uskutočnili min. 3 metodické semináre pre pedagógov vrátane tvorivých dielní pre pedagógov. ÚĽUV svoje aktivity realizuje celonárodne prostredníctvom 3 Regionálnych centier remesiel v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach.

Tanečné divadlo Ifjú Szivek v sledovanom období odohralo spolu 63 výchovno-vzdelávacích predstavení pre deti a mládež. Uvedených bolo 6 rôznych predstavení / workshopov.

SNM V Martine dlhodobo spolupracuje so školami. Osobitným projektom je projekt Dotyky s ľudovou kultúrou, na ktorom Etnografické múzeum spolupracuje so Školou úžitkového výtvarníctva v Ružomberku a Strednou umeleckou školou v Trenčíne. Podnetom k vzniku projektu Dotyky s ľudovou kultúrou bola snaha SNM v Martine upozorniť študentov umeleckých škôl na menej akcentované zdroje inšpirácie, a to na TLK vo všetkých jej sférach. Múzeum so školami spoločne spracovali návrh tohto projektu a nastavili trojročný cyklus jeho jednotlivých ročníkov, ktorého výstupom je – na základe odbornej praxe študentov v múzeu – aplikácia vybranej témy z oblasti ľudovej kultúry do tvorby mladých dizajnérov. V roku 2019 sa konal štvrtý ročník tohto projektu výstavou, tematicky zameranou na vlákno. Na výstave prezentovali svoje práce študenti Školy úžitkového výtvarníctva v Ružomberku a Strednej umeleckej školy v Trenčíne, ale aj študenti z ich partnerských inštitúcií, ktorými sú Zespół Szkół Plastycznych im. Antoniego Kenara z poľského Zakopaného a Békescsabai Szakképzési Centrum Szent-Györgyi Albert Szakgimnáziuma és Kollégiuma z Maďarska.

RTVS taktiež venuje vo svojom vysielaní pozornosť zvyšovaniu povedomia detí a mládeže o TLK. Téma sa objavuje v rôznych televíznych formátoch. Popri každoročných záznamoch z vystúpení detských folklórnych súborov na folklórnych festivaloch vo Východnej, Detve a Heľpe, bola vytvorená aj špeciálna hudobná relácia zameraná na deti – *Kapurka*, ktorá vznikla popri folklórnej hitparáde pre dospelých – obľúbenej relácii *Kapura*, ktorú RTVS vysiela už 15 rokov a prispieva tak k upevňovaniu ľudových tradícií. Detskú *Kapurku* RTVS vysiela na Dvojke najmä počas sviatočných dní (Vianoce, Veľká noc) a strihovú kratšiu 5-6 minútovú formátu najmä počas školských prázdnin. Od r. 2017 do r. 2020 vyrobilo štúdio RTVS Košice 4 x 30 min. a 24 x 5 min. detských relácií *Kapurka*. Do vysielania Dvojka priebežne zaraďovala aj reprízy z predchádzajúcich rokov. V *Zázračnom ateliéri* má RTVS pravidelné rubriky v období Veľkonočných a Vianočných sviatkov, kde sa spieva, aj učí deti, ako si čo vyrobiť podľa tradícií slovenského ľudového umenia. Rovnako v relácii *Fidlibum* sa pravidelne venujú tradičným zvyklostiam nielen počas sviatkov, ale aj podľa ročných období. Vyvinuli 10-dielny seriál pre najmenšie deti *Zázračný spevník*, kde populárna dvojica Spievanka a Zahrajko cestujú v čase do minulosti, spievajú ľudové piesne a deťom priblížia aj tradičné detské hry. Tradíciu bábkarského umenia s postavou Gašparka má RTVS spracovanú v klasickom bábkovom seriáli *Hlavule* v časti o bábkarovi Anderlem. Vysielanie spravodajstva RTVS reflektuje aj aktuálne dianie v kultúre v rámci prezentácie výsledkov práce v oblasti inventarizácie TLK.

Úloha splnená.

4.2 Úloha - Vytvárať priestor na kontakt detí a mládeže s dostupnými podobami tradičnej ľudovej kultúry.

ÚĽUV dlhodobo uskutočňuje dve celoštátne súťaže: „*V krajine remesiel*“ - súťaž remeselnej tvorivosti pre deti školského veku, prostredníctvom ktorej podnecuje a rozvíja záujem detí a mládeže o tradičné remeslá, a „*Kruhy na vode*“ - určenú pre stredné a vysoké školy a dospelých, ktorá je akýmsi pokračovaním súťaže pre mladšie vekové kategórie. Každá z týchto súťaží sa koná v dvojročnej periodicite, pričom cyklus pozostáva zo súťaže

a vyhlásenia výsledkov, výstavy a jej reінstalácie. Jednotlivé fázy sa konali v celom sledovanom období:²

V krajine remesiel 2017 - komisia 6. ročníka súťažnej prehliadky hodnotila 216 prác v šiestich súťažných témach a dvoch vekových kategóriách. V mladšej vekovej kategórii 8 – 11 rokov bolo zaregistrovaných 100 prác a kolekcií. Vo vyššej vekovej kategórii 12 – 15 rokov bolo zaregistrovaných 116 prác a kolekcií. V záverečnom hodnotení porota udelila celkovo 27 cien a 28 čestných uznaní. Do súťažnej prehliadky sa zapojilo 66 rôznych školských, mimoškolských zariadení a organizácií z celého Slovenska, čo je oproti predchádzajúcemu ročníku nárast o 17 organizácií.

Kruhy na vode 2018 - 10. jubilejný ročník bol otvorený jednotlivcom i kolektívom z krajín V4, vďaka čomu súťaž nadobudla medzinárodný charakter. Vystavené práce tak ponúkli nielen náhľad na súčasné umenie a dizajn, ale aj priestor na konfrontáciu prístupov jednotlivých krajín. Do súťaže sa prihlásilo 214 súťažiacich zo Slovenska a ostatných krajín V4, pričom bolo zaevidovaných až 571 prác. Prihlásení boli rozdelení do troch sekcií: A- dizajnéri, výtvarníci, architekti a ostatní tvorcovia bez vekového obmedzenia, B - výrobcovia, C – študenti stredných a vysokých škôl, pričom boli najviac zastúpení práve študenti. Hodnotilo sa len celkový prínos pre dizajn, nie podľa materiálových kategórií, ako pominulé roky. Cez dvojkolové hodnotenie napokon postúpilo 64 autorov a 200 diel či kolekcií.

V krajine remesiel 2019 - komisia 7. ročníka súťažnej prehliadky hodnotila 369 prác v šiestich súťažných témach a dvoch vekových kategóriách. V mladšej vekovej kategórii 8 – 11 rokov bolo zaregistrovaných 192 prác a kolekcií. Vo vyššej vekovej kategórii 12 – 15 rokov bolo zaregistrovaných 177 prác a kolekcií. V záverečnom hodnotení porota udelila celkovo 40 cien a 65 čestných uznaní.

Na vytváranie priestoru na kontakt detí a mládeže s dostupnými podobami TLK využíva ÚĽUV spojenie so školskými a mimoškolskými organizáciami formou metodických seminárov pre pedagógov, čoho výsledkom je aj zapojenie sa detí a mládeže, ZŠ, SŠ a mimoškolských združení ZUŠ, CVČ a pod. do súťaže *V krajine remesiel*.

Zároveň každoročne uskutočňuje detské letné vzdelávacie podujatie *Prázdniny s remeslom* formou denných táborov. V priemere sa ročne tohto podujatia zúčastní viac ako 640 detí vo veku od 8 do 15 rokov. Počet týždenných turnusov podľa jednotlivých stredísk v Bratislave/

² V súvislosti s vývojom epidemiologickej situácie ochorenia COVID-19 a následných rozhodnutí vlády SR organizácia ÚĽUV prijala rozhodnutie nerealizovať 11. ročník súťaže Kruhy na vode v roku 2020.

Banskej Bystrici/Košiciach v jednotlivých rokoch bol: v r. 2017 – 7/6/6, v r. 2018 – 7/6/6, v r. 2019 – 7/7/7, v r. 2020 – 7/7/7.

NOC je z poverenia MK SR vyhlasovateľom a odborným garantom šiestich celoštátnych postupových súťaží v oblasti folklórneho hnutia. Každoročne aktualizuje ich propozície v spolupráci s Poradným zborom pre TLK, folklór a folklorizmus a všestrannými metodickými aktivitami napomáha ku kvalitnej a zmysluplnej realizácii týchto podujatí s významnou vzdelávacou funkciou. Prostredníctvom príslušného útvaru zároveň každoročne systematicky spolupracuje s kultúrno-osvetovými inštitúciami s krajskou a regionálnou pôsobnosťou a samosprávami pri príprave a realizácii jednotlivých podujatí, ktoré sú zo strany spoluorganizátorov i NOC priebežne dokumentované a archivované. Kolektívy hodnotí 5-7-členná odborná porota zložená z tanečných a hudobných pedagógov, choreografov, etnochoreológov, etnomuzikológov a etnológov. Súťažiaci sú zaradení do zlatých, strieborných a bronzových pásem a víťaz získava titul laureáta. Súčasťou súťažných postupových podujatí je aj rozborový seminár s členmi odbornej poroty. Tí svojimi konštruktívnymi radami v rámci komplexných seminárov poskytujú súťažiacim možnosť skvalitňovať prácu v oblasti pedagogiky, inscenovania, ale i získavania a spracúvania folklórneho pramenného materiálu. Súčasťou podujatí sú aj sprievodné aktivity (výstavy, workshopy) z oblasti tradičnej kultúry a participatívne aktivity smerujúce k vzájomnému kontaktu účastníkov súťaže na kultúrno-spoločenskom živote obce (galaprogram, prezentácia lokálneho folklórneho kolektívu, tradičný jarmok pri podujatí a pod.) Na jednotlivých podujatiach súťaže sa zúčastňujú i stovky divákov.

V predmetnom období boli realizované podujatia³:

a) Celoštátna postupová súťaž a prehliadka sólistov tanečníkov v ľudovom tanci Šaffova ostroha (realizovaná v rokoch 2017, 2018, 2019, z dôvodu pandémie nerealizovaná v roku 2020). Súčasťou podujatia je tiež nesúťažná prezentácia nositeľov tanečných tradícií. Poslaním súťaže je prispievať k vyhľadávaniu talentov v oblasti ľudového tanca, podnecovať interpretov a tanečných pedagógov k vyhľadávaniu a poznávaniu tradičného tanečného materiálu, ako aj k osvojeniu si ľudového tanca a jeho zákonitostí, a tiež inšpirovať

³ Rušenie alebo presun postupových súťaží v roku 2020 (Šaffova ostroha, Vidiečanova Habovka, Jazykom tanca) z dôvodu nepriaznivej pandemickej situácie v roku 2020 prebehlo na základe prieskumu práce folklórnych kolektívov a rokovaní so spoluorganizátormi, metodikmi pre folklór ROS, KOS a členmi Poradného zboru pre folklór a folklorizmus.

interpretov k tvorivej a kvalitnej interpretácii ľudového tanca. Súťaž tak prispieva k zachovávaniu, rozvíjaniu a oboznamovaniu verejnosti s jedinečnými hodnotami ľudového tanca ako súčasti nášho NKD. Na súťaži s 3 kategóriami a jednou prezentačnou kategóriou Nositeľov tradícií sa každoročne prezentuje v rámci jednotlivých kôl vyše 200 tanečných párov. Na celoštátnom kole sa prezentuje približne 70 súťažných párov, ktorých hodnotí 5-7-členná odborná porota.

Spoluorganizátormi celoštátneho kola sú Hornozemplínske osvetové stredisko vo Vranove nad Topľou, Obec Dlhé Klčovo, Prešovský samosprávny kraj; krajské kolá organizačne zabezpečujú príslušné krajské osvetové strediská a samosprávy.

b) Celoštátna postupová súťaž a prehliadka detských folklórnych súborov Pod likavským hradom 2017, Eniki beniki 2019. V súťaži sa predstavujú detské folklórne súbory prezentujúce tradičné hudobné, tanečné, hrové, obradové i zvykoslovné prejavy z rôznych lokalít Slovenska. Poslaním súťaže je podporovať rozvoj detských folklórnych súborov, zvyšovať ich umeleckú úroveň, popularizovať výchovu ľudovým umením, poukazovať na jej význam v komplexnej výchove a najmä viesť deti k poznávaniu TLK Slovenska a oblastí historicky obývaných Slovákmi. S dvojročnou periodicitou realizovaná súťaž napomáha sprístupňovaniu tradičných umeleckých prejavov najmladšej generácii. Každoročne sa súťaže v jednotlivých regionálnych a krajských kolách zúčastňuje asi 200 spomedzi 400 na Slovensku pracujúcich detských folklórnych kolektívov. Na celoštátnej súťaži sa zúčastňuje približne 10-14 detských folklórnych kolektívov v priemernom počte 450-650 detí.

Spoluorganizátormi celoštátnych kôl boli Liptovské kultúrne stredisko v Liptovskom Mikuláši, Obec Likavka (2017); Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria Moldava nad Bodvou, Mesto Košice (2019). Regionálne a krajské kolá realizujú príslušné regionálne a krajské osvetové strediská a samosprávy.

c) Celoštátna postupová súťaž a prehliadka choreografií folklórnych kolektívov Tancuj, tancuj (2017); Jazykom tanca (presun z roka 2020 na rok 2021 v kat. C) Jazykom tanca (predtým Tancuj, tancuj) je celoštátna postupová súťaž a prehliadka choreografií folklórnych kolektívov a je vrcholným podujatím svojho druhu na Slovensku. Súťaž je určená pre neprofesionálne folklórne kolektívy prezentujúce tradičné hudobné, tanečné, pracovné, obradové i zvykoslovné prejavy z rôznych lokalít Slovenska. Poslaním súťaže je vytvárať priestor na prezentáciu tvorby v neprofesionálnych folklórnych kolektívoch, podporovať ich rozvoj a zvyšovať ich umeleckú úroveň, popularizovať výchovu ľudovým umením a predovšetkým poukazovať na význam tradičnej ľudovej kultúry v kultúrnom dianí a viesť verejnosť k jej poznávaniu.

Spoluorganizátormi celoštátneho kola boli Liptovské kultúrne stredisko v Liptovskom Mikuláši, Mesto Liptovský Mikuláš, Žilinský samosprávny kraj. Regionálne a krajské kolá realizovali príslušné regionálne a krajské osvetové strediská a samosprávy.

Súťaže sa zúčastnilo celkom asi 60 folklórnych kolektívov spomedzi 180 existujúcich FS, v celoštátnom kole sa predstavilo 13 súborov s celkovým počtom vyše 500 tanečníkov, hudobníkov a spevákov.

d) Celoštátna postupová súťaž a prehliadka folklórnych skupín Nositelia tradícií 2018. Je vrcholným podujatím svojho druhu na Slovensku. Súťaž sa zameriava na folklórne skupiny, ktoré spracúvajú a zachovávajú tradičné formy tanca, hudby a obradových i zvykoslovných prejavov zo svojej obce, prípadne z jej blízkeho okolia. Cieľom súťaže je aktivizovať a podporovať činnosť folklórnych skupín, vyhľadávanie, dokumentáciu a prezentáciu prejavov TLK a poukázať na jej význam v kultúrnom dianí.

Spoluorganizátormi celoštátneho kola boli Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne, Obec Zuberec, Obec Habovka, Žilinský samosprávny kraj; regionálne a krajské kolá realizovali príslušné regionálne a krajské osvetové strediská a samosprávy. V celoštátnom kole sa predstavilo desať najúspešnejších folklórnych skupín z rôznych regiónov Slovenska v celkovom počte asi 450 účastníkov (do súťaže sa hlási celkom asi 150 folklórnych skupín z takmer 400 existujúcich).

e) Celoštátna postupová súťaž a prehliadka ľudových hudieb, speváckych skupín, sólistov spevákov a inštrumentalistov Vidiečanova Habovka 2018, 2019. Vidiečanova Habovka je celoštátna postupová súťaž a prehliadka hudobného folklóru detí a dospelých. Súťaž je striedavo určená pre deti do 16 rokov a pre dospelých od 16 rokov. Interpreti môžu súťažiť v štyroch kategóriách: detské ľudové hudby, detské spevácke skupiny, sólisti speváci a spevácke duá, sólisti inštrumentalisti. Hlavným cieľom súťaže je podporovať a rozvíjať poznanie hudobného folklóru Slovenska, vzťah detí k TLK, štýlové interpretačné schopnosti muzikantov a spevákov a objavovať nové spevácke a muzikantské talenty v oblasti interpretácie ľudovej hudby.

Spoluorganizátormi celoštátnych kôl boli Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne, Obec Habovka, Žilinský samosprávny kraj; regionálne a krajské kolá realizovali príslušné regionálne a krajské osvetové strediská a samosprávy.

Oba typy týchto podujatí v zahŕňajú rozmer prezentačnej a popularizačnej funkcie spojenej s výchovno-vzdelávacou funkciou.

Umelecký súbor Lúčnica realizuje špeciálne umelecké projekty pre deti – „Lúčnica a deti“, kde spolu s umeleckým telesom v spoločnom programe účinkujú detské folklórne kolektívy a projekt „Lúčnica deťom“ zameraný na detského diváka. V spolupráci s občianskym združením „Tanečná škola profesora Štefana Nosáľa“ organizuje súbor každoročne 4 - týždenné turnusy „denného tanečného tábora s Lúčnicou“ pre deti od 7 - 12 rokov a pre tanečníkov od 13 - 15 rokov spojené s výučbou tancov pod vedením profesionálnych tanečných pedagógov a členov Umeleckého súboru Lúčnica. V roku 2020 sa zúčastnilo tábora 190 detí.

Tanečné divadlo Ifjú Szivek v rokoch 2017, 2018 a 2019 uskutočnilo v mládežníckej tanečnej zložke vyše 100 tanečných workshopov zameraných v prvom rade na mládež v stredoškolskom veku.

SNM v Martine dlhodobo spolupracuje s materskými a základnými školami v mieste svojho pôsobenia i bližšom okolí formou vytvárania priestoru pre výučbu a poznávanie TLK formou organizovania prednášok, vyučovacích hodín a tvorivých dielní v Etnografickom múzeu a v Múzeu slovenskej dediny. V roku 2018 Etnografické múzeum a Múzeum slovenskej dediny zorganizovali spolu: 79 vzdelávacích podujatí a prednášok (témy: odev v minulosti, staré remeslá, Cesta ľanového semienka, Ako bolo na Veľkú noc, Ako bolo na Vianoce...) s návštevnosťou 601 osôb; 10 tvorivých dielní (modrotlač, vyšívanie...) s návštevnosťou 425 osôb a 51 hodín v rámci regionálnej výchovy (tradičná ľudová kultúra, roľníctvo, remeslá...) s návštevnosťou 1 233 návštevníkov, ktorými boli žiaci základných škôl. V roku 2019: Etnografické múzeum a Múzeum slovenskej dediny zorganizovali spolu: 26 vzdelávacích podujatí a prednášok (témy: Čo nájdeme v komore a vo dvore, odev v minulosti, staré remeslá, Cesta ľanového semienka, Ako bolo na Veľkú noc, Ako bolo na Vianoce...) s návštevnosťou 726 osôb; 17 tvorivých dielní (tkanie, modrotlač, vyšívanie, drôtovanie, maľba na sklo...) s návštevnosťou 664 osôb a 27 hodín v rámci regionálnej výchovy (tradičná ľudová kultúra, roľníctvo, remeslá...) s návštevnosťou 638 návštevníkov, ktorými boli žiaci základných škôl. V roku 2020: Etnografické múzeum a Múzeum slovenskej dediny zorganizovali spolu: 5 vzdelávacích podujatí a prednášok (témy: Cesta ľanového semienka, Od črpáka k bryndzi, Ako bol na fašiangy, odev v Turci) s návštevnosťou 115 osôb a 4 tvorivé dielne (drôtovanie) s návštevnosťou 99 osôb.

Neformálna výučba o TLK je zároveň súčasťou organizovaných prehliadok národopisnej expozície v prírode v Múzeu slovenskej dediny a expozícií „Človek a pôda“ a „Ľudový odev“ v Etnografickom múzeu.

Divadlo Nová scéna má v repertoári od novembra 2018 inscenáciu pre diváka od 13 rokov – *Domov, Kde je ten tvoj?* V inscenácii boli v záujme bližšieho prepojenia témy vnútornej väzby mladej generácie s domovinou, použité niektoré tradičné ľudové piesne, ktoré prostredníctvom súčasných aranžmánov a hudobnou úpravou mladých tvorcov posunuli k dnešnej mladej generácii. Zámerom bolo práve tínedžerskej vekovej kategórii priblížiť pre nich zabudnuté hodnoty hudobnej ľudovej kultúry a upriamiť ich pozornosť na skryté poklady kultúrneho dedičstva Slovenska.

Úloha splnená (súvisí aj s úlohou 4.3).

4.3 Úloha - Realizovať neformálne vzdelávanie v oblasti tradičnej ľudovej kultúry.

V rámci zákona NR SR č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní realizuje ÚĽUV prostredníctvom svojich troch Regionálnych centier remesiel záujmové a aj akreditované vzdelávacie programy formou kurzov pre dospelých a odborných prednášok pre širokú verejnosť. Do marca 2020 mala organizácia v platnosti akreditácie vo vzdelávacích programoch a moduloch: Maľba na sklo, Zdobenie kraslíc, Keramika: Modelovanie, Hrnčiarstvo, Maľovanie keramiky, Drevorezba: Základy drevorezby, Tvorba figurálnej sochy, Vylievanie cínom, Črpák, Fujarka, Pišťalky, Výroba dlabaného riadu, Lyžičník a lyžice, Tkanie: Tkanie na krosnách, Tkanie na ráme, Tkanice, Zápästky, Čipky: Základy paličkovania čipiek, Regionálne typy paličkovania čipiek, Siet'ovanie, Strapce, Krosienkovanie, Tenerify, Textilné techniky: Batika, Plstenie, Parta, Výšivka: Základy výšivky, Výšivka krivou ihlou, Gatry, Spojovacie švíky, Výroba z prírodných pletív: Pletenie z prútia, Výroba zo slamy, Výroba zo šúpolia, Výroba z drôtu: Drotárske techniky, Ozdobné drotárske techniky, Drôtený šperk, Výroba z kože.

NOC v rámci vzdelávacích podujatí, metodických školení, workshopov pre vedúcich folklórnych kolektívov či inštruktážnych školení spolupracuje s kultúrno-osvetovými inštitúciami s regionálnou a krajskou pôsobnosťou a miestnymi samosprávami v mieste konania podujatia. Medzi vzdelávacie aktivity realizované NOC patria inštruktážne víkendové alebo jednodenné školenia vedúcich a pedagógov folklórnych kolektívov (realizované

priebežne celoročne v rokoch 2017, 2018, 2019 a nerealizované od druhého kvartálu 2020 z dôvodu pandémie), ale aj vzdelávacie aktivity v rámci festivalových podujatí (workshopy, tvorivé dielne, školy spevu, tanca, remesiel) a rozborové semináre v rámci postupových súťaží. Primárnou zložkou vzdelávacích podujatí sú školenia pre vedúcich folklórnych kolektívov (realizované kultúrno-osvetovými zariadeniami, občianskymi združeniami s odbornou garanciou, účasťou a lektorstvom odborných pracovníkov NOC, alebo realizované NOC) a tvorivé dielne realizované rovnako v kooperácii NOC, kultúrno-osvetových zariadení, občianskych združení a samospráv. V rámci tvorivých dielní to boli napr.:

Kokavské etnodielen nielen pre študentov - podujatie realizované každoročne v spolupráci s Obcou Kokava nad Rimavicou v prvý augustový víkend v rámci Festivalu ľudovej kultúry Koliesko v Kokave nad Rimavicou je vzdelávacím a konferenčným podujatím so zameraním na aktuálne problémy v oblasti TEK, folklóru a folklorizmu. Zúčastňuje sa ho každoročne asi 7-10 lektorov (pedagógov, metodikov, odborníkov na jednotlivé oblasti etnológie) a asi 40 účastníkov z radov študentov, absolventov, metodikov pre folklór, pracovníkov múzeí, vedúcich folklórnych kolektívov a pod. V roku 2017 boli zamerané na oblasť orálnej histórie (oral history) ako na interdisciplinárnu metódu využívanú nielen v etnológii a ostatných spoločenskovedných a humanitných odboroch, ale aj v praxi metodických pracovníkov kultúrno-osvetových zariadení a dobrovoľníkov v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti. Témou etnodielní v roku 2018 bolo „Ako písať projekty... a nezbláznit' sa“ – príprava a tvorba projektu folklórneho podujatia. Jednotlivé bloky boli venované príprave programového a organizačného zabezpečenia a tvorbe projektu folklórnej súťaže, premiérového programu folklórneho kolektívu, tanečného domu/školy tanca a folklórneho festivalu regionálneho rozsahu. V roku 2019 bola témou etnodielní charakteristika historických, formálnych, funkčných a symbolických znakov tradičného odevu, ako aj predstavenie metodológie terénneho výskumu a následnej rekonštrukcie tradičného odevu. Zámerom bolo cieľovej skupine študentov a absolventov katedier etnológie, hudobného a tanečného umenia, ale aj aktívnych pracovníkov z oblasti folklórneho hnutia poskytnúť informácie a sprostredkovať vedomosti, ale i zručnosti využiteľné pri výskume a rekonštrukcii tradičného odevu, ako aj jeho využítí v scénickom prostredí. V roku 2020 boli etnodielen podobne ako celé festivalové podujatie z dôvodu pandémie zrušené.

Muzičky a Malí tanečníci - tvorivé dielne realizované počas týždňa letných prázdnin v spolupráci s OZ Rodon Klenovec a Gemersko-malohontským osvetovým strediskom v Rimavskej Sobote v rekreačnom stredisku Teplý vrch sa zúčastňuje vybraných desať detských tanečných párov, ktoré si pod vedením tanečných pedagógov osvojujú štýlovú

interpretáciu tanečných typov z jednotlivých obcí rôznych folklórnych regiónov. Výučba v hudobných dielňach pre 5-6 detských ľudových hudieb prebieha oddelene v jednotlivých nástrojových sekciách (husle, viola, kontrabas, cimbal, akordeón), ale aj spoločne. Cieľom tohto prístupu je venovať sa jednotlivým súvislostiam a funkciám hry každého nástroja v kapele a rozvíjať tak muzikantskú zručnosť, súhru celého hudobného zoskupenia a schopnosť hrať a komunikovať s tanečníkmi. Deti si tak osvojujú zručnosti interpretácie ľudového tanca a hudby vo funkčnom spojení, v akom existovalo a rozvíjalo sa v tradičnom prostredí. Táto tvorivá dielňa bola realizovaná v rokoch 2017, 2018, 2019 (v roku 2020 bola z dôvodu pandémie zrušená).

Oživené melódie - tvorivá dielňa určená pre muzikantov starších ako 15 rokov a zameraná každoročne na vybraný špecifický herný štýl. Koná sa spravidla počas týždňa v letných mesiacoch v spolupráci s Oravským kultúrnym strediskom v Dolnom Kubíne a odborne ju zastrešuje odborný pracovník NOC pre folklór a folklorizmus M. Noga. Konala sa v roku 2017, 2018 a 2019.

Primášikovia - hudobná dielňa primášov detských ľudových hudieb je každoročne zameraná na špecifický herný štýl vybraných oblastí. Realizuje sa v spolupráci s Liptovským kultúrnym strediskom v Liptovskom Mikuláši (2017) v Liptovskom Jáne. Konala sa v roku 2017, 2018 a 2019.

Na našu nótu - tvorivá dielňa bola určená pre muzikantov starších ako 15 rokov a zameraná na vybraný špecifický herný štýl. Koná sa spravidla počas týždňa v letných mesiacoch v spolupráci s Krajským osvetovým strediskom v Nitre. Odborne ju zastrešil odborný pracovník NOC pre folklór a folklorizmus M. Noga. Konala sa v roku 2017.

K neformálnemu vzdelávaniu detí, mládeže ale i dospelých v oblasti TLK možno zaradiť aj všetky prezentačné podujatia realizované v Múzeu slovenskej dediny (v správe SNM v Martine). Podujatia sú zamerané na prezentáciu tradičných zvykov výročného i rodinného cyklu (Vianoce na dedine, Veľká noc na dedine, Na sv. Jána, Už sa fašiang kráti...), tradičnej ľudovej výroby (Ľanová nedeľa) i cyklu pracovného (Dožinky, Keď sa zima opýta). Program jednotlivých podujatí je po odbornej stránke postavený tak, aby návštevník dostal primeranú informáciu a poznal jednotlivé javy TLK priamo v inscenovanom prostredí jednotlivých expozičných objektov Múzea slovenskej dediny. Tieto podujatia sú trvalou súčasťou činnosti múzea a stretávajú sa s mimoriadnou odozvou návštevníkov a vysokou návštevnosťou.

Každoročne múzeum realizuje 15 programových podujatí, pričom ich návštevnosť sa pohybuje v rozpätí 15.000 – 20.000 osôb (za rok 2016 19.385 návštevníkov).

SNM-Múzeum ukrajinskej kultúry pripravuje niekoľko aktivít, ktoré možno zaradiť k neformálnemu vzdelávaniu všetkých vekových skupín obyvateľstva. V rámci výstavy Kraslice je to tvorivá dielňa Maľujeme kraslice. Mnoho zaujímavých aktivít realizuje múzeum v Galérii D. Millyho – napr. Tvorivé dielne Maľujeme na sklo, Kúzelný lampášik, Deň detí v múzeu – Krížik. Populárne sú aj aktivity v múzeu ľudovej architektúry napr. Huncútsky deň v skanzene, Remeslá, Život na dedine v minulosti, Prázdninové múzeum. Populárny je aj Deň ľudových tradícií a medzinárodná súťaž vo varení pirohov spojené s ukázkami tradičnej remeselnej výroby. K formám neformálneho vzdelávania patria aj výstavy zamerané na prezentáciu jednotlivých javov TLK, ktoré sú spravidla počas trvania doplnené aj o tvorivé dielne, besedy a prednášky.

Štátna vedecká knižnica v Košiciach v rokoch 2017 – 2019 bola spoločne s Etnografickým múzeom HUMNO v Košiciach a Domom Matice slovenskej v Košiciach spoluorganizátorom súťaže v kreslení a maľovaní ľudových ornamentov s názvom Kolorit slovenského ornamentu. Súťaž sa týkala niekoľkých vekových kategórií od detí v materských školách, cez základné školy a základné umelecké školy až po dospelých. Ceny odovzdávali každoročne riaditeľ Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach a viceprimátor mesta Košice. V priebehu mesiacov máj – jún 2018 a 2019 v priestoroch haly služieb Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach sprístupnili verejnosti na dva mesiace výstavu víťazných prác daného ročníka súťaže Kolorit slovenského ornamentu.

K celoštátnym úlohám Informačného a dokumentačného strediska UNESCO v Univerzitnej knižnici v Bratislave patrí funkcia sekretariátu Slovenského výboru pre program UNESCO Pamäť sveta a národného koordinátora Pridružených škôl UNESCO v SR a Klubov UNESCO v SR. Pracovisko organizovalo pre Pridružené školy UNESCO v SR rôzne podujatia, napr. v r. 2019 Nehmotné kultúrne dedičstvo Slovenska v zozname UNESCO, Konferencia pridružených škôl UNESCO v SR (2017, 2018, 2019), Škola remesiel ÚĽUV (2020).

Úloha splnená.

5 Medzinárodná spolupráca

5.1 Úloha - Posilňovať pozíciu SR v inštitucionálnych štruktúrach Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva a UNESCO prostredníctvom účasti kompetentných zástupcov, prezentácie výsledkov práce a výmeny skúseností.

Medzinárodná spolupráca prebieha formou dvojstranných i viacstranných kontaktov, účasťou na pravidelných zasadnutiach orgánov UNESCO (zástupcovia MK SR a CTLK-SĽUK), ako aj účasťou na konferenciách a seminároch v zahraničí. V oblasti medzinárodnej spolupráce sa v sledovanom období uskutočnilo viacero významných aktivít:

CTLK-SĽUK na úrovni expertov pre NKD neustále posilňuje vzájomné kontakty a spoluprácu (práca na medzinárodných nomináciách, bilaterálne a multilaterálne jednania na zasadnutiach UNESCO, konferencie a pod.), pravidelne sa zúčastňuje na zasadnutiach UNESCO k agende NKD. Expertka Ľubica Voľanská sa v roku 2019 stala za SR členkou Hodnotiaceho orgánu (tzv. Evaluation body) – poradného orgánu Medzivládneho výboru Dohovoru s mandátom na štyri roky, s čím súvisí jej intenzívna participácia na rokovaníach.

V rokoch 2019/2020 prebiehali intenzívne rokovania k príprave medzinárodnej nominácie Tradície spojené s chovom plemena koní Lipican, ktoré sa konali v jednotlivých krajinách participujúcich na príprave spoločnej nominácie (Ľubľana/Slovinsko, Viedeň/Rakúsko, Bratislava/Slovensko, Lipik/Chorvátsko, Godolo/Maďarsko a i.) ako aj stretnutia k príprave medzinárodnej nominácie Sokoliarstvo – živé dedičstvo. Obe nominácie boli oficiálne predložené na schválenie Medzivládnemu výboru Dohovoru v marci 2020.

V roku 2019 prebiehala intenzívna spolupráca s Rakúskom pri zabezpečení slovenského zastúpenia (výrobky M. Rabadu a P. Trnku) na výstave Walking the Indigo Walk, ktorá sa uskutočnila v centrále UNESCO v Paríži počas Fóra ministrov kultúr v rámci Generálnej konferencie UNESCO za účasti ministerky kultúry SR. Katalóg k výstave s finančnou podporou Slovenskej komisie pre UNESCO pri Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR bol zostavený grafickým dizajnérom zo SR – Tomášom Kompaníkom.

NOC buduje aktívne partnerstvá a spolupracuje s medzinárodnou organizáciou pri UNESCO pod názvom CIOFF (Medzinárodná rada organizátorov folklórnych festivalov a festivalov tradičného umenia). Slovenská národná sekcia CIOFF bola znovu založená z iniciatívy

Medzinárodného festivalu Myjava v roku 2018. Systematicky celoročne prebieha komunikácia a kooperácia s medzinárodnou organizáciou CIOFF a jej národnými sekciami, predovšetkým Národným ústavom ľudovej kultúry v Strážnici (Česká republika) a Severo-stredo európskym sektorom CIOFF, ktorého členom je aj Slovenská národná sekcia CIOFF.

V rokoch 2018-2020 boli v tejto súvislosti realizované aj zahraničné cesty odbornej pracovníčky pre folklór K. Babčákovej na Svetové kongresy CIOFF v baškirskej Ufe (2018) po znovu založení Slovenskej národnej sekcie a v Santiagu de Chile v roku 2019, kde bol prezentovaný FF Východná s cieľom získania štatútu CIOFF International Recognized.

Vo februári roku 2020 sa K. Babčáková ako členka novozaloženej Komisie CIOFF pre detské folklórne hnutie za oblasť strednej a východnej Európy zúčastnila prvého pracovného zasadnutia Komisie a v maďarskej Szászhalmbatte, kde bol vytvorený systém komunikácie a zisťovania stavu detského folklórneho hnutia v členských štátoch CIOFF s nastavením spoločných cieľov. Predmetom bolo delegovanie a časový harmonogram úloh členov komisie a delegátov pre jednotlivé krajiny, finalizácia dokumentov (infolisty, dotazníky), rozdelenie členských krajín do kompetencie jednotlivých členov komisie.

V roku 2020 bolo realizovaných aj päť online zasadnutí Stredo-severoeurópskeho sektora CIOFF, ktorého sa ako prezidentka SNS CIOFF zúčastnila K. Babčáková. V auguste 2020 bola pripravená a sprístupnená aj online prezentácia aktivít slovenskej národnej sekcie CIOFF a tanečný workshop v rámci WORLD DANCE MARATHON pri príležitosti 50. výročia založenia organizácie CIOFF.

6 Prezentačná činnosť

6.1 Úloha - Pri prezentácii výsledkov práce využívať informačné technológie.

V rámci projektových aktivít NOC bol vytvorený centrálny portál kultúrneho dedičstva www.slovakiana.sk. Portál slúži na celkové zvýšenie záujmu verejnosti o kultúrne dedičstvo, čoho súčasťou je aj TLK. NOC v rámci svojho národného projektu Digitalizácia a multimediálne prezentačné produkty Národného osvetového centra vytvorilo na webovom portáli kultúrneho dedičstva www.slovakiana.sk Virtuálnu exkurziu (Virtuálne pamiatky, Virtuálne múzeum a Virtuálna galéria), kde je prezentovaná TLK prostredníctvom 3D stereoskopických animácií a náučných videí. V multimediálnych prezentáciách sú zobrazené napr. tradičné ľudové hudobné nástroje, tradičné ľudové úžitkové predmety dennej potreby,

tradičný ľudový odev a jeho súčasti a pod. Pridanou hodnotou virtuálnej exkurzie je, že videá si môže ktokoľvek stiahnuť a používať ich na vzdelávacie, prezentačné, popularizačné účely a šírenie informácií o kultúrnom dedičstve na Slovensku.

NOC v rámci propagácie a dokumentácie svojich podujatí a aktivít využíva každodenne komplexný systém informačných technológií. Jednotlivé kultúrne objekty z vlastného fondu existujúce v digitálnej podobe využíva i na edukačné, metodické a prezentačné účely.

ŠVK v Prešove realizuje prostredníctvom špecializovaného pracoviska - Dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry (DICRK) mapovanie a zber prejavov kultúry rómskej národnostnej menšiny na Slovensku. Podstatná časť práce spočíva v dokumentovaní prejavov živej rómskej kultúry, spracovávaním a následnou prezentáciou širokej verejnosti cez vlastný informačný portál (www.portalsvk.sk). Dokumentovanie prejavov rómskej kultúry začína mapovaním a identifikáciou rôznorodých prejavov rómskej kultúry v troch zadaných oblastiach: orálna história a literatúra, hudobné dedičstvo Rómov vrátane divadelnej činnosti, Rómovia a remeslá vrátane výtvarného umenia. Po analýze a selekcii zmapovaných informácií sa realizuje nahrávanie kultúrnych prejavov v teréne. Ťažisko činnosti DICRK bolo v spracovávaní nahrávok až do finálnej podoby, čiže vrátane popisných metadát a ich sprístupnenie na prezentačnom portáli. Hlavné typy digitálnych kultúrnych objektov sú audiodokumenty, videodokumenty a fotografie/skeny.

SNK dlhodobo získava, spracováva a sprístupňuje písomné i fotografické dokumenty týkajúce sa tradičnej ľudovej kultúry prostredníctvom zbierok ľudových piesní, osobných fondov folkloristov, etnografov, zberateľov ľudových piesní, národopisných fotografií, napr. zbierky slovenských ľudových piesní zberateľov Andreja Halašu, Karola Plicku, Pavla Javora, Ondreja Demu, Juraja Štolza, Jaroslava Míču, Bélu Bartóka, Emila Hulu a i., Redakčný archív Slovenských spevov, osobné fondy folkloristu Andreja Melicherčíka (1917 – 1966), slovenského etnológa a vysokoškolského pedagóga Jána Podoláka (1926 – 2017), národopisného pracovníka a bibliografa Pavla Stanu (1910 – 1988), folkloristu, zberateľa a učiteľa Jozefa Kolarčíka-Fintického (1889 – 1963), českého hudobného pedagóga Emila Hulu (1883 – 1942), etnomuzikológa, folkloristu, skladateľa a hudobného redaktora Ondreja Demu (1927 - 2020), etnografa, folkloristu a zberateľa rôznych prejavov ľudovej kultúry Klimenta Ondrejku (1929 - 2011), zberateľa slovenských ľudových piesní Antona Dobroslava Svobodu-Vršatského (1861 - 1922) a i. fond Ústredia speváckych ochotníckych

súborov; zbierku fotografií a pohľadníc hudobného folkloristu, fotografa, kameramana a režiséra Karola Plicku (1894 – 1987) a etnografa, fotografa a publicistu Pavla Socháňa (1862 – 1941); album nitrianskych krojov. SNK poskytuje knižnično-informačných služby v rámci svojej bežnej činnosti, pričom v sledovanom období spracovala 24 požiadaviek na vypracovanie rešerší k téme TLK.

NKD, ktoré bolo doposiaľ digitalizované v Múzeu SNP, sa pre potreby odbornej evidencie v múzeu nazýva ľudovými tancami. Evidencia ľudových tancov v programe ESEZ 4G slúži pre potreby uchovania ich odborného opisu a pre potreby ich digitalizácie. Okrem popisu je každý tanec dokumentovaný jedným dokladom, za ktorý sa považuje video záznam. Ten vznikol počas projektu Digitálne múzeum (OPIS PO2). Odborný opis tohto dokladu je spracovaný v programe ESEZ 4G a sprístupnený prostredníctvom portálu www.slovakiana.sk. Múzeum SNP má z oblasti TLK vo svojich múzejných zbierkach odbor – Vypálené obce (VO) – Kalište, VO Očová, VO Telgárt – Švermovo, VO Kľak – spolu 345 ks zbierkových predmetov, v zbierkovom fonde Múzeum SNP je aj 16 ľudových výšiviek z obdobia SNP. Všetky boli digitalizované, časť z nich je vystavená v stálnej expozícii múzea a časť je uložená v depozitári. Tradičné ľudové výrobky sú vystavené i v národnej kultúrnej pamiatke Kalište v stálnej expozícii.

V rámci CTĽK-SĽUK boli jednotlivé činnosti prezentované online prostredníctvom webu www.ludovakultura.sk a www.fondtlk.sk. Prednášky, semináre a prezentácie realizovali s využitím informačných technológií, s použitím projekcie, online ukážok, prípadne interaktívneho dotykového displeja (pre 3D objekty). S výstavou o NKD Slovenska boli prehrávané audiovizuálne záznamy o prvkoch a aktivitách zapísaných v národných zoznamoch NKD, prípadne UNESCO.

Okrem spomenutých projektov sú v súvislosti so sprístupňovaním informácií o TLK a NKD významné aj výstupy ďalších národných projektov Digitálna audiovizia (digitalizácia archívov Slovenského filmového ústavu a Slovenskej televízie) a Digitálna knižnica a dátový archív (SNK) financovaných prostredníctvom OPIS PO2.

Slovenský filmový ústav (ďalej len SFÚ) prezentoval širokej verejnosti diela veľikánov (propagátorov slovenských ľudových tradícií a folklóru v histórii slovenskej kinematografie):

filmára a etnológa Karela Plicku a Martina Slivku. V širokom spektre tém, ktorým sa počas svojho nesmierne plodného tvorivého pôsobenia obaja systematicky a konzekventne venovali, sú zastúpené všetky dôležité oblasti TLK, predovšetkým však tradície, folklór a ľudová tvorivosť. SFÚ prostredníctvom projekcií v Kine Lumière v rámci bežného programu; programových cyklov Filmotéky – študijnej sály SFÚ a Filmového kabinetu, prehľadového populárno-náučného cyklu o dejinách svetovej a slovenskej kinematografie uvádzal filmy nasledovne: v r. 2017 *Zem spieva* (Karel Plicka, 1933), *Výročia osobností: Martin Slivka* (pásma krátkych filmov Martina Slivku), v r. 2018 *Martin Slivka – muž, ktorý sadil stromy* (Martin Šulík, 2007), v r. 2019 *Zem spieva* (Karel Plicka, 1933), *Výročia: Martin Slivka I* (pásma krátkych filmov Martina Slivku), *Výročia: Martin Slivka II* (pásma krátkych filmov Martina Slivku), v r. 2020 *Zem spieva* (Karel Plicka, 1933). Počas Týždňa slovenského filmu organizovanom SFÚ sa v roku 2020 uskutočnili nasledovné podujatia venované Martinovi Slivkovi: *Seminár: Martin Slivka - muž, ktorý sadil stromy*, *Pásma filmov - Pocta Martin Slivka* (pásma krátkych filmov Martina Slivku), *Martin Slivka – muž, ktorý sadil stromy* (Martin Šulík, 2007) Na prestížnom medzinárodnom letnom festivale klasickej hudby Viva Musica! mala 4. 8. 2017 v spolupráci so SFÚ svetovú premiéru zdigitalizovaná verzia filmu *Zem spieva* (Karel Plicka, 1933). Vo Veľkom koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu v Bratislave bola rekonštruovaná verzia filmu z roku 1983 uvedená so živým sprievodom Orchestra a zboru Viva Musica! pod taktovkou Martina Leginusa. SFÚ taktiež poskytol v období od júla 2017 do decembra 2020 vysielacie práva Filmov *Zem spieva* a Národný umelec prof. Karol Plicka verejnoprávnej televízii RTVS.

Úloha splnená. Realizácia úlohy je vyhodnotená aj ako súčasť odpočtu plnenia úloh z oblasti č. 1.

6.2 Úloha - Sprístupniť Centrálnu databázu informácií o tradičnej ľudovej kultúre odbornej a laickej verejnosti.

Online databáza objektov z oblasti TLK na Slovensku bola prostredníctvom stránky www.fondtlk.sk verejnosti oficiálne sprístupnená 9.6.2017. K 31.12.2020 bolo dostupných online spolu 6 835 digitálnych objektov (foto, audio, video, 360° produktová fotografia) a k nim prislúchajúce popisné informácie a autoritné záznamy. Jej obsah je neustále dopĺňaný. V roku 2020 bola návštevnosť stránky 27 437 používateľov/277 199 zobrazení. Stránka www.ludovakultura.sk poskytuje všetky dôležité informácie o zoznamoch NKD Slovenska

ako aj informácie k prvkom a aktivitám zapísaným v jednotlivých zoznamoch. Funguje od roku 2009, informácie k národným zoznamom pribúdajú od prvého zápisu (2011) kontinuálne. Web bol v rokoch 2018-2019 upravený a redizajnovaný. V roku 2020 bola návštevnosť stránky 161 531 používateľov/674 212 zobrazení.

6.3 Úloha - Obsahovo dotvárať a ďalej udržiavať prostredníctvom on-line internetové encyklopédie – *Tradičný odev a obuv Slovenska, Tradičné remeslá a domáce výroby na Slovensku* ako zdroje verejne dostupných informácií pre záujemcov o tradičnú ľudovú kultúru

ÚĽUV už v roku 2015 úplne spustil online verziu elektronickej encyklopédie *Tradičný odev a obuv Slovenska, Tradičné remeslá a domáce výroby na Slovensku*. Zároveň prebiehala redakčná príprava hesiel elektronickej encyklopédie *Tradičné remeslá a domáce výroby*. V jednotlivých rokoch za určené obdobie boli spracované nasledujúce heslá do elektronickej encyklopédie:

v r. 2017 – pletenie na krosienkach, modrotlačiarstvo, pletenie ihlicami, pletenie na forme, medovníkárstvo, výroba zo šúpolia, hrnčiarstvo, drotárstvo, kožušníctvo, tkáčstvo (príprava),

v r. 2018 – tkáčstvo, obrazy na skle, výroba štiepaním dreva, výšivkárstvo, tokárstvo, valaškársťvo, debnársťvo, druganie, klobučníctvo, halenárstvo,

v. r. 2019 – zvonkársťvo, kováčstvo, zdobenie kraslíc, čipkársťvo,

v. r. 2020 – džbankárstvo, remenárstvo, výroba z rohoviny, výroba z kože.

Celkovo je tak do roku 2020 v elektronickej encyklopédii zverejnených a verejnosti prístupných 34 spracovaných hesiel.

Úloha splnená.

6.4 Úloha - Popularizovať výsledky práce v oblasti inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry ako súčasti nehmotného kultúrneho dedičstva.

CTĽK-SĽUK uskutočnilo v sledovanom období série prednášok a seminárov v rámci podujatí organizovaných rôznymi subjektmi územnej samosprávy i akademického sektora s cieľom propagovať ĽK a jej digitálne spracovanie. Na popularizáciu a prezentáciu výsledkov práce

v oblasti inventarizácie TLK boli využívané webstránky, sociálne siete Facebook a Instagram, súčasne boli audiovizuálne záznamy sprístupňované cez Vimeo a Youtube.

ÚĽUV priebežne organizoval výstavy podľa schváleného výstavného plánu na príslušný rok. Výstavy boli organizované v priestoroch Galérie ÚĽUV, Dizajn štúdia v Bratislave, v predajni a galérii Tatranská Lomnica, Galérii ÚĽUV Regionálne centrum remesiel Košice (za dané obdobie bolo pripravených a verejnosti sprístupnených viac ako 35 výstav), organizujú ich sporadicky aj v iných priestoroch podľa potreby. Organizovanie prezentačnej a výstavnej činnosti patrí k jednej z dôležitých oblastí ako prezentovať aktivity inštitúcie na verejnosti. Medzi takéto patria podujatia, ktoré sa konajú pravidelne, ako: Medzinárodný deň detí, Veľká noc a Vianoce v ÚĽUV-e. Ďalej sú to podujatia, ktoré sú tematicky ladené s prebiehajúcou výstavou ako napr. komentované prehliadky, prednášky, predvádzania výrobcov, tvorivé dielne pre dospelých a deti a pod. V rámci prezentačných aktivít zabezpečoval priebežne ÚĽUV inštalácie viacerých svojich výstav, ako aj účasť remeselníkov s ukázkami výroby v zahraničí: v r. 2017 bolo k výstavám zorganizovaných viac ako 35 sprievodných podujatí - predvádzanie remesiel, odborné prednášky, komentované prehliadky, tvorivé dielne, v r. 2018: 42 sprievodných a 9 odborných podujatí, v r. 2019: 42 sprievodných podujatí, v r. 2020: 37 podujatí: 7 sprievodných podujatí, 1 krst knihy, 2 tvorivé dielne, 3 prednášky, 24 online podujatí.

Najväčším podujatím ÚĽUV-u sú každoročne organizované Dni majstrov ÚĽUV v Bratislave spojené so slávnostným odovzdávaním ocenení „Majster ĽUV“. Ocenenie sa udeľuje každoročne v spolupráci s MK SR.⁴

V rámci prezentačných podujatí v oblasti TLK, folklóru a folklorizmu NOC realizuje predovšetkým komplexné festivalové podujatia so širokou škálou typologicky rôznorodých programov. Najvýznamnejším prezentačným podujatím NOC je Folklórny festival Východná. V predmetnom období bol realizovaný v rokoch 2017, 2018, 2019, nerealizovaný v roku 2020 z dôvodu pandémie. Podujatie je najstarším a najrozsiahlejším celoslovenským festivalom s medzinárodnou účasťou V SR, a je zároveň vrcholnou prehliadkou TLK a jej folklorizovaných prejavov. Medzi priemerne 1400 účinkujúcimi v desiatkach umeleckých

⁴ Podujatie Dni majstrov 2020 (30. výročie) sa malo konať pod záštitou prezidentky SR Zuzany Čaputovej, nakoniec bolo zrušené na základe nepriaznivej pandemickej situácie.

autorských programov sa na tomto festivale každoročne prezentujú i víťazi celoštátnych súťaží v oblasti folklórneho hnutia. Dôležitú súčasť programu tvorí účasť ľudových remeselníkov, výrobcov a umelcov. Zároveň sa vo Východnej prezentujú i zahraničné folklórne kolektívy a folklórne kolektívy národností žijúcich na Slovensku. V roku 2018 sa na festivale predstavili i súbory Slovákov zo zahraničia. Festival je od roku 2019 zaradený do systému podujatí CIOFF a v roku 2019 získal prestížny štatút CIOFF International Recognized Folklore Festival. Podľa predošlých koncepcií sa v dramaturgii festivalu vyprofilovali jednotlivé typy programov, ustálené v dramaturgickom pláne. V ňom sú čiastočne v nadväznosti na celoštátne súťaže i krajské a regionálne festivaly zastúpené programy folklórnych skupín, program detských folklórnych súborov, program víťazov súťaže tanečných schopností, program venovaný ľudovej piesni v miestnom kostole, sprievod obcou, prezentácia nositeľov ľudového výtvarného prejavu, rezbárske sympóziu, program Talenty, v ktorom sa na prehliadkovom pódii majú možnosť interaktívne zapojiť i diváci, prezentácia premiérového programu niektorého z profesionálnych telies, slávnostný galaprogram a ďalšie. V ostatnom období medzi najdôležitejšie zložky programovej štruktúry patria interaktívne programy: počas celého trvania festivalu prebiehajúce školy tanca a spevu v Humne a Tancovisku, školičky tanca, hier a folklórnych prejavov detí, remeselné dielničky pre deti a tradičná kuchyňa s možnosťou výroby i ochutnávky. V ostatných rokoch boli skvalitnené i systémy výberu a spôsob prezentácie výstav tradičného umenia a remeselných postupov na Jarmoku remesiel. Programovú štruktúru obohatili aj nové cykly programov (UNESCO, Muzikanti a pod.), realizované formou populárno-náučnej prednášky s prípadným workshopom a world music koncerty, ktorých cieľom je priblížiť tradičnú kultúru v originálnom spracovaní aj mladým divákom z radov laickej verejnosti. Akcentovaný je tvorivý autorský prístup pri réžii originálnych celovečerných programov, nové spracovanie scénických programov aj interaktívnym zapojením diváka a nové inscenačné postupy. Skvalitnený bol vizuál festivalu, výzor scény, rozmiestnenie programov v areáli, výtvarná stránka priestoru. V rokoch 2018-2019 prebehla príprava nového štatútu FFV a príprava ustanovenia poradného odborného orgánu – Dramaturgickej rady FFV, ktorej členmi sú odborníci z radov etnológov, etnochoreológov, choreografov, tanečných a hudobných pedagógov, zástupcov spoluorganizátorov. Festival každoročne navštívi asi 30-35 000 návštevníkov.

V roku 2018 NOC uviedlo aj pilotný ročník Dní neprofesionálneho umenia TvorBa, ktorý sa koná v Bratislave - Starom Meste. Na multižánrovom festivale neprofesionálneho umenia sa predstavujú najlepší neprofesionálni umelci z celého Slovenska – víťazi celoštátnych

postupových súťaží vo všetkých umeleckých druhoch a žánroch (folklór a folklorizmus, divadlo, umelecký prednes, hudba, zborový spev, fotografia, film, výtvarná tvorba, literatúra). Jeho súčasťou je sprievodný program – diskusie, medzinárodné semináre, tvorivé dielne, workshopy určené pre účastníkov podujatia, ale aj pre pedagógov základných škôl či vedúcich kolektívov. Podujatie bolo realizované v rokoch 2018 a 2019 v živej podobe. Napriek nepriaznivej epidemiologickej situácii bolo možné za prísneho dodržania protiepidemiologických opatrení realizovať online formou Festival neprofesionálneho umenia TvorBA 2 ½ v dňoch 1.-6.decembra 2020. V prípade prezentácie TLK, folklóru a folklorizmu boli realizované tri takmer trojhodinové vzdelávacie online workshopy, sledované vyše 35 000 divákmi.

Prezentáciu a propagáciu prejavov TLK na Slovensku i v zahraničí v autorsky spracovanej javiskovej podobe každoročne zabezpečovali svojimi početnými a divácky úspešnými programami umelecké telesá špecializujúce sa na umeleckú prezentáciu tradičnej hudby, piesní, tancov i odevov: SEUK, Umelecký súbor Lúčnica a Tanečné divadlo Ifjú Szivek. V rámci repertoáru reflektovali tému TLK aj produkcie Slovenského národného divadla, Slovenskej filharmónie, Štátneho divadla Košice, Slovenského komorného orchestra v Žiline i Divadla Nová scéna. Priestor k prezentácii TLK a NKD v médiách zabezpečoval v sledovanom období v rámci svojej programovej štruktúry aj Rozhlas a televízia Slovenska.

Úloha splnená.

7 Záver

Cieľom koncepcie bolo vytvorenie podmienok na ochranu, podporu a rozvoj TLK ako súčasti NKD, uchovávanie existujúcich javov a prejavov NKD, vytvorenie komplexného informačného systému NKD s dôrazom na TLK, systematické získavanie údajov o TLK, ich spracovanie, archivovanie a šírenie, a v neposlednom rade uplatnenie TLK v procese rozvoja miestnej a regionálnej kultúry. Za účelom dosiahnutia stanovených cieľov koncepcia zadefinovala 22 konkrétnych strategických úloh v rámci 6 tematických oblastí, ktorých realizácia spolu vo viacerých prípadoch bezprostredne súvisí. MK SR zabezpečovalo a vytváralo priaznivé podmienky, aby mohla byť koncepcia v plnej miere implementovaná. Koordináciou plnenia konkrétnych úloh, na ktorých realizácii sa podieľali viaceré organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, bolo poverené CTLK-SĽUK. Financovanie úloh bolo zabezpečené prostredníctvom kontraktov a prioritných projektov príslušných organizácií z rozpočtovej kapitoly rezortu, ako aj financovaním a spolufinancovaním projektov cez OPIS PO2. Financovanie aktivít z rozpočtovej kapitoly rezortu kultúry pre širokú škálu subjektov realizujúcich množstvo aktivít korešpondujúcich s cieľmi a zámermi koncepcie zabezpečoval Fond na podporu umenia a Fond na podporu kultúry národnostných menšín a v roku 2020 aj prostredníctvom dotačného programu MK SR. Ich výpočet však s ohľadom na priamo zadefinované úlohy pre rezort kultúry nebol predmetom predkladanej správy.

Implementáciu úloh koncepcie v gescii rezortu kultúry možno v plnej miere vyhodnotiť ako úspešnú. Starostlivosť o TLK je však dlhodobý a systematický proces. Z dôvodu tematického rozšírenia agendy (s ohľadom na ciele Agendy 2030) a s tým súvisiaceho kompetenčného presahu Dohovoru je nevyhnutné zainteresovať do jeho implementácie aj ďalšie relevantné subjekty. Z uvedeného dôvodu 6. novembra 2019 vláda schválila Koncepciu udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2020-2025. Hlavným prínosom nadstavbovej koncepcie je oficiálne zaangažovanie jednotlivých rezortov do plnenia cieľov tak, aby priebežne vedome participovali na implementácii Dohovoru (podľa vecne príslušných kompetencií) a zároveň sa aktívne podieľali na príprave podkladov k súhrnnej periodickej Hodnotiacej správe (tzv. Periodic Report) za SR, ktorá bude zostavená a koncom roka 2021 predložená Medzivládne mu výboru Dohovoru. Predkladaná rezortná správa o plnení úloh koncepcie za obdobie 2. polrok 2017 – 2020 spolu s periodickou Hodnotiacou správou, ktorá bude zostavená v spolupráci všetkých relevantných aktérov, budú východiskom k následnému vypracovaniu Národného akčného plánu udržateľného rozvoja.